

ŽELEZAR

MESEČN
DELOVNE
KOLEKTI
ŽELEZAR
JESENJ

Februar — Marec 1954 / Leto III.
ŠTEV. 2 — 3

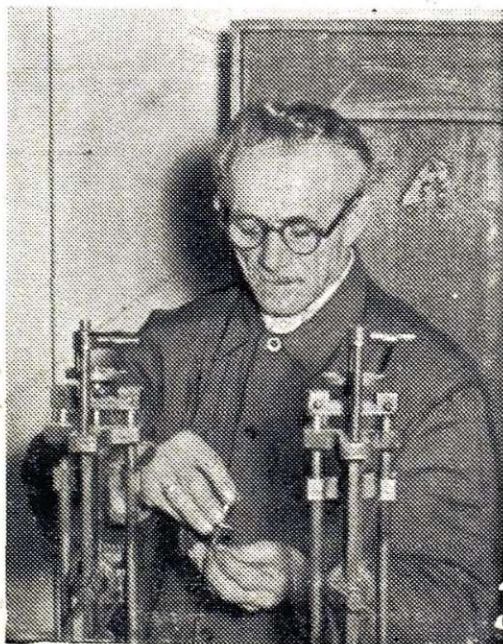
Izdaja Upr. odbor Železarne Jesenice
Ureja uredniški odbor

Odgovorni urednik: Bojan Čebulj
Jesenice, Fužinska 12

Naslov uredništva: Uredništvo »Želez-
zarja« — Glavna pisarna — Železarna
Jesenice. Tov. tel. 394.

Tisk: Gorenjska tiskarna Kranj
Klišeji: Klišarna »Ljudske pravice«
Ljubljana

Naklada 6500 izvodov

Naslovna stran:

V žebljarni — Foto: Fr. Torkar

Zadnja stran:

Rudolf Markelj — jubilar 40- letnega
dela v Železarni, član DS od njegove
ustanovitve in član UO podjetja — pri
svojem delu — poliranju vlečnih vo-
lic. (Glej besedilo na strani 37.)

Izvolili smo svoj delavski parlament

Dne 25. marca letos so bile volitve v centralni Delav-
ski svet in obratne delavske svete naše Železarne. Volitve
so se začele ob 4. uri zjutraj in v času 12 urnega trajanja
potekale mirno in normalno. Praznično vzdušje, ki je
zajelo vse naše podjetje je bilo zlasti občutno na vseh
lepo okrašenih voliščih.

V centralni Delavski svet Železarne je kandidiralo
126 kandidatov, volilo pa se jih je 101. Od kandidatov je
bilo 78.5% delavcev, 21.5% pa uslužbencev. V obratne
delavske svete je kandidiralo 337 kandidatov, od tega
90.3% delavcev in 9.7% uslužbencev.

Od skupnega števila volivcev 6.381 jih je volilo 93.3%,
upravičeno odsotnih je bilo 352 ali 5.5%, tako, da absti-
nenca znaša 78 volivcev ali 1.2%.

Ti rezultati, ki so boljši od vseh dosedanjih, ponovno
dokazujejo strnjenost našega delovnega kolektiva, njegovo
visoko politično in razredno zavest. Od skupno 5.951 odda-
nih glasovnic je bilo samo 164 glasovnic ali 2.7% neve-
ljavnih.

Od 101 izvoljenega kandidata novega DS je 75 delav-
cev ali 74.3% in 26 uslužbencev ali 25.7%. V obratne
delavske svete je bilo izvoljenih 251 članov in sicer 233
delavcev ali 88.7% in 28 uslužbencev ali 11.3%.

**NOVOIZVOLJENEMU CDS IN VSEM ODS ŽELIMO
ČIM VEČ USPEHOV PRI NJIHOVEM DELU, KI NAJ
VODIJO K NOVIM ZMAGAM NAŠEGA KOLEKTIVA, K
POGLABLJANJU DELAVSKEGA SAMOUPRAVLJANJA
IN UTRJEVANJA GOSPODARSKE IN POLITIČNE MOČI
NAŠE SOCIALISTIČNE DOMOVINE!**

Z zadnjih zasedanj Delavskega sveta

XI. redno zasedanje DS

je bilo 25. februarja, na katerem se je obravnavalo volitve v novi DS, potrdila komisija za volitve v DS in komisija za volilne imenike. Zlasti izčrpna je bila diskusija o sedanjem in bodočem delu DS, njegovi sestavi in oblikah poslovanja, na široko pa se je obravnavalo tudi problematiko obratnih DS. Zaradi obširnosti diskusije ne navajamo, v prepričanju, da so vse njene zaključke člani CDS in ODS prenesli med svoje sodelavce. Med raznim je glavni direktor tov. Ropret Viktor poročal

o izvršitvi plana v februarja in o konferenci v Beogradu po vprašanju cen, kjer je bilo sklenjeno, da se cene ne smejo dvigati, ker bi to slabo vplivalo na družbeni standart. Poročal je tudi o obnem zboru industrijske zbornice, katere upravni odbor je bil na sprejemu pri predsedniku republike tov. Titu, ki je nakazal nekaj problemov naše industrije, zlasti pa povdaryl borbo za povišano proizvodnjo in kvaliteto izdelkov. Izročil je pozdrave za naš kolektiv željo, da se borimo za čim večjo

storilnost dela in čimprejšnjo dosega naših ciljev.

Poleg sklepov o določitvi dneva za volitve v DS, potrditev volilne komisije in komisije za volilne imenike, ter številu članov DS s 101 člani so bili še sprejeti sklepi o pooblastilu UO, da imenuje komisijo za sestavo poslovnikov CDS in ODS, o razmerju delavcev (70 — 80%) in nameščencev (20 — 30%) v novem DS in o sestavi komisije članov DS za pregled letnega obračuna.

XII. redno zasedanje DS

kot zadnje zasedanje starega DS je bilo 22. marca z edino točko dnevnega reda: razprava in potrditev zaključnega računa za leto 1953.

Glavni računovodja ing. Lah je prebral poročilo finančnega poslovanja podjetja v letu 1953 iz katerega v grobem posnemamo. Lani je bilo ustvarjenega dobrih 7 milijard 402 milijona din dohodka, realiziranih pa dobrih 736 milijonov din, tako, da znaša skupni dohodek 8 milijard 139.5 milijona din. Ta dohodek je bil ustvarjen s povprečno 121 delavci in nameščenci manj, kot je bilo predvideno. Zaradi razlike v količini in tudi cenah je prodaja za 2 milijardi 293.5 milijona din večja kot leta 1952. Dohodek dobrih 8 milijard je razdeljen na izplačane zaposluške, všteti presežke in dotacije, v višini 797 milijonov din, na delež podjetja v investicijskih fondih in fondu za samost. razpolaganje v višini 521 milijonov din, na družbeni prispevek socialnega zavarovanja v višini 82 milijonov din, na družbeni prispevek MLO v višini skoraj 15 milijonov din, na prispevek OLO v višini 21 milijonov din in na splošni družbeni prispevek v višini 6 milijard in pol. Lani smo dogotovili investicijskih del v vrednosti dobrih 657

milijonov dinarjev, za investicije družbenega standarda pa je bilo izdanih 60 in pol milijona dinarjev. Lanska poraba materiala predstavlja vrednost dobrih 7 milijard dinarjev. Iz bilance je razviden tudi prezešek plač v višini 57 in pol milijona, ki naj bi se po predlogu UO porabil za investicije.

Nato je tov. Božič Lojze, predsednik komisije DS za pregled letnega zaključka podal poročilo iz katerega v kratkem posnemamo: lanski družbeni plan je bil presežen za 4.8%, za kar je zasluga povečanja storilnosti dela, kakor tudi povečanja obstoječih kapacitet in boljšega izplena. Storilnost se je v primerjavi z letom 1952 dvignila na moža za 7.5 tone gotove proizvodnje. Od skoraj 160.000 ton pogodb s kupci smo realizirali 93%, ostalo je še v zaostanku. Reklamacije kupcev so se sicer zmanjšale za 40%, toda vendar smo še morali lani priznati 241 reklamacij. Komisija je na podlagi svojega dela povdaryl kot najvažnejše iskanje vseh notranjih rezerv pri bodočem gospodarjenju našega podjetja, iznesla pa je tudi nekaj najvažnejših zaključkov, ki jih bo moral novi DS vzeti v pretres in sicer: definitivna uređitev plačevanja akordnega pri-

bitka in norm, dokončna strokovna in vestna izvršitev ocenitve naših osnovnih sredstev, vzdrževanje in obnavljanje istih, obravnavo vprašanja žičnice na Mežaklju, vprašanje proporca med delavci in potrebo po strokovnem kadru za obrtne, metalurške in valjavske obrate, nujno zahtevati primerna strokovna poročila za inozemska potovanja, pospešiti reševanje novatorskih predlogov in ob koncu predlog, da naj zaključni račun DS sprejme in potrdi.

V široki in plodni diskusiji je najprej tehnični direktor ing. Rebek obravnaval vprašanje znižanja lastnih zalog in primer zaslpanja rova z rudo na rudnem dvoru. Podal je tudi poročilo med drugim o novi tabeli 133 vrst kvalitetnih jekel, ki jih izdelujemo, z vsemi analiznimi predpisi, o prenosu določenih vrst jekla iz proizvodnega programa elektr. peči v SM-peč, s čemer bo brez škode za kvaliteto sproščena letna kapaciteta elektr. peči in občutno zmanjšani proizvodni stroški. Trenutno so pred izvršitvijo tudi poskusi za izdelavo kokilskega laka iz domačih surovin, kakor tudi domačega lunkerita.

Tov. Arh je diskutiral o potrebi, da bi tudi med letom delovala komisija DS za pregled poslova-

nja podjetja, ki bi DS seznanjala o položaju podjetja, poleg ostalih komisij za druga vprašanja.

Tov. Pristov Leon je obrazložil stanje v MIŠ in pojasnil težave zlasti v pomanjkanju primeren in sodobnih strojev, ker le z njimi se bo lahko vzgajal kvaliteten kader.

Tov. Jasnič se dotakne vprašanja obstoječega presežka plač v višini 57 milijonov dinarjev in vse problematike okoli tega, ki jasno kaže na neumestnost, da bi se razdelil. Nadalje je obravnaval tudi ukinitve regresa za dopuste in, če hočemo našim delavcem omogočiti dopust v naših domovih, moramo računati s kakšnimi 4 milijoni dinarjev stroškov. Vse to in pa zlasti vprašanje akordov in norm bo moral DS temeljito obravnavati.

V nadaljnji diskusiji številnih članov DS se je obravnavala še potreba Röntgen-aparata za našo ambulanto, saj bo s tem omogočeno temeljito zdravljenje naših delavcev, ki jim prete nevarnosti zlasti raznih poklicnih obolenj, obenem pa bodo izpadli tudi številni stroški potovanj v Ljubljano. Glede obstoječega presežka plač so deljena mnenja, in se ne pride do dokončnega zaključka. V diskusiji so se nadalje obravnavala še razna finančna vprašanja, zlasti pa pravilno gospodarjenje in varčevanje z materialom.

Ob koncu zasedanja so sprejeti sklepi:

1. Zaključni obračun za l. 1953 se sprejme in potrdi.

2. Bodoči DS naj razpravlja o presežku plač, kako naj se upoabi.

Očka,
vrni
se
zdrav
domov!

Naši uspehi in rekordi

Proizvodnja naše železarnice se dviga iz leta v leto. Kot merilo za velikost proizvodnje v vsaki železarni se smatra količina izlitega jekla v jeklarni, ki se predela v valjarnah in predelovalnih obratih. Navajamo proizvodnjo jekla, ki je bila dosežena od l. 1945 dalje, da bi se lažje videlo rast železarnice:

leta 1945	37.803 ton	leta 1950	162.143 ton
leta 1946	117.876 ton	leta 1951	164.229 ton
leta 1947	158.238 ton	leta 1952	168.192 ton
leta 1948	162.203 ton	leta 1953	212.123 ton
leta 1949	164.220 ton		

(Najboljše predvojno leto je l. 1940, ko je znašala proizvodnja 144.447 ton.)

V veliki meri se je proizvodnja povečala z obratovanjem novih ali rekonstruiranih obratov, pa tudi z izboljšanjem organizacije dela. V še večji meri pa je povečanje proizvodnje doseženo po zaslugi naših delovnih ljudi, ki jim je uspelo obvladati naprave in iztisniti iz deloma zastarelih naprav to, kar se nikdar niti misliti ni smelo, da se lahko.

Naš „Železar“ bo v bodoče objavljal vse izredne uspehe in dosežene rekorde, ki jih dosegajo naši delovni ljudje po obratih. Vabimo vsa obratovodstva in ostale člane delovnega kolektiva, da nam pošljejo poročila, o izrednih uspehih in doseženih rekordih v objavo.

Navajamo nekaj do sedaj doseženih rekordov v poedinih obratih:

obrat:	Najvišja dnevna proizvodnja		Najvišja mesečna proizvodnja	
	dne	ton	dne	ton
plavž	8 12. 1953	448,7 t	dec. 1953	11.353 t
martinarna	19. 4. 1953	770,3 t	marec 1953	18.650 t
težka proga	21 10. 1953	377,8 t	okt. 1953	8.590 t
lahka proga-sred.	3. 12. 1953	150,0 t	dec. 1953	2.865 t
proga I	11. 4. 1953	95,0 t	april 1953	1.069 t
proga II	7. 1. 1953	62,5 t	januar 1953	859 t
žična valjarna	3. 11. 1953	189,6 t	april 1953	3.714 t
valjarna 2400	23. 12. 1953	271,0 t	dec. 1953	4.800 t
valjarna 2200	24. 1. 1954	59,0 t	okt. 1952	1.396 t
valjarna 1300	4. 1. 1951	138,0 t	januar 1951	1.957 t
žičarna	—	—	junij 1949	1.756,8 t
hladna valjarna	—	—	okt. 1952	592,2 t
žebljarna	—	—	april 1947	868,4 t
cevarna	—	—	dec. 1952	816,3 t

V zadnjem času pa so že zgornji rekordi ponovno preseženi in sicer:

martinarna	22. III.	275 t ⁸⁰⁰	—	19.750 t
težka proga	3. IV.	800 t ³⁸²	marec 1954	9.233 t
valjarna 2400	3. IV.	382 t ²⁷⁵	marec 1954	—
valjarna 2200	19. III.	61 t	—	—
žična valjarna	12. III.	197 t	—	—
hladna valjarna	—	—	marec 1954	669,3 t

Želja uredništva „Železarja“ je, da bi mogli v vsaki številki priobčiti čim več novih uspehov. Zdi se nam prav, da bi bili poedini uspehi v bodoče opisani od samih članov obratnega kolektiva. Sodelavec „Železarja“ bo na telefonski poziv (telefon 394) prav rad prišel v obrat in zapisal potek dela in vse okoliščine pri izvršenem delu za doseženi uspeh.

PREIZKUŠNJA JEKLA

Pregled in preizkušnja ingotov

Kontrola ingotov je tako iz kvalitetnega kakor tudi gospodar-skega ozira važen in pomemben člen v verigi preizkušnje jekla, kajti zdrav ingot je prvi predpogoj za zdrav izdelek. Pri tem pa kontrola ne sme biti niti prestroga niti preveč tolerantna. Prestroga presoja ingota jamči sicer neoporečen proizvod, lahko pa postanejo stroški čiščenja in izgube materiala tako visoki, da niso več v skladu z gospodarnostjo proizvodnje. Ako pa je nasprotno kontrola preveč tolerantna, nastanejo zopet visoki stroški in izgube pri predelavi, ki ravno tako iz gospodarskih vzrokov niso znosni. Kontrola ingotov mora biti torej vedno v skladu in soglasju z vrsto in svrho uporabe jekla in zahteva od strani kontrolnih organov široke praktične izkušnje.

Površinska kontrola ingotov je lahko na mrzlih ali še vročih ingotih. Zadnje je nujno, ako se ti še vroči zakladajo v valjarniški peči. Odločitev za en ali drug način je odvisna od obratno tehniških pogojev železarne. Kontrola je seveda točnejša, če se pusti ingote ohladiti. V tem slučaju imamo tudi več svobode v načinu predelave, ki se lahko ozira na vsakokratne rezultate preiskave ingotov. Običajno se pusti ingote ohladiti tudi pri takih vrstah jekla, pri katerih je potrebno pred sprostitvijo šarže, to se pravi pred dodelitvijo za določen proizvod, preizkusiti tehnološke lastnosti jekla dotične šarže.

Ako je predvideno žarjenje ingotov, je seveda primerno, da jih pregledamo pred žarjenjem. Na ta način si lahko pri neodgovarjajočih ingotih prihranimo stroške žarjenja.

Površinska obdelava, to je čiščenje ingotov, se izvrši lahko na več načinov. Izbira se ravna na eni strani po izgledu ingota in vrsti napak in na drugi strani po važnosti iz njega izdelanega proizvoda. Za obseg in način čiščenja tudi ni vseeno ali se ingote izvalja do končnega izdelka v eni vročini ali, ako obstoja možnost vmesnega čiščenja polizdelka. Vrednotenje ingotov, kakor tudi način in predvideni obseg obdelave, zahteva torej gotovo mero izkušnje, zlasti še, ker je navadno le en del napak takoj zaznaven že po samem izgledu ingota. Vsaka presoja naj se izvrši zaradi tega vedno skupno z upoštevanjem zapažanj pri izdelavi in vlišanju šarže, kar mora biti razvidno iz šaržnih kartonov.

Vzroki za napake ingotov leže lahko že v samem tehnološkem procesu izdelave jekla. Nezadostna desoksidacija, previsoka vsebnost plinov, previsoka ali prenizka temperatura preboda so posebno lahko vzrok slabih ingotov, dasiravno je bilo vlišanje samo pravilno in brez napak. Nič manj od zgoraj navedenih, je za dober izdelek važna tudi skrbna priprava livne jame in ponovc, s čemer se lahko prepreči marsikatera napaka ingotov. Končno obstojajo razen izdelovalnega procesa in dobre priprave v vlivališču še druge možnosti za napake in to med samim vlišanjem kot n. pr. prehitro ali prepočasno vlišanje. Kakor nas uči praksa, pa je za nastanek napak največkrat istočasno več vzrokov, tako da je težko odločiti kateremu je koncem koncev napako pripisati. Končno ne smemo prezreti tudi dejstva, da je v metaluršem oziru pravilno napravljena šarža neobčutljiva napram celi vrsti neugodnih vplivov, medtem ko je tako jeklo, ki je v pogledu izdelave na meji dovoljene kvalitete zelo občutljivo in ima lahko že en sam neugoden vpliv za posledico defektne ingote.

Mnogoštevilne napake, ki se vedno in vedno pojavljajo na ingotih, porazdelimo lahko po njih izgledu v sledeče grupe:

mehurjavost in luknjičavost, razpoke, površinske napake najrazličnejše vrste in notranje napake, ki se pojavljajo zopet kot mehurjavost, luknjičavost ali razpoke.

Naša proizvodnja v januarju 1954

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA
ZA JANUAR 1954

Skupna proizvodnja

O b r a t :	Indeks izvršitve v %	
	Družb. plan količina	Defin. plan količina
Plavž	73.4	65.1
Martinarna	93.5	92.5
Elektropeč	7.9	7.8
Skupaj	83.5	79.2
Težka proga	68.0	63.3
Lahke proge	97.7	89.5
Žična valjarna	63.3	64.5
Valjarna 2400	68.8	80.6
Valjarna 2200	86.2	85.0
Valjarna 1300	95.5	89.8
Jeklovlek	95.1	95.1
Skupaj:	75.2	74.3
Hladna valjarna	78.8	74.5
Žičarna	92.0	92.0
Žični proizvodi	92.8	95.5
Cevarna	52.8	50.5
Varilna žica	82.6	78.3
Skupaj:	83.4	82.2
Siva livarna	115.5	110.7
Jeklo livarna	95.0	98.8
Skupaj	112.6	109.2
Opekarna	103.2	95.9
Vse skupaj:	81.2	78.4
Družbeni plan	po količini	81.2%
	po vrednosti	80.5%
Definitivni plan	po količini	78.4%
	po vrednosti	78.7%

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA
ZA JANUAR 1954

Blagovna proizvodnja

O b r a t :	Indeks izvršitve v %	
	Družb. plan količina	Defin. plan količina
Plavž	—	—
Martinarna	—	—
Elektro peč	—	—
Težka proga	50.4	44.1
Lahke proge	218.4	132.9
Žična valjarna	32.2	32.8
Valjarna 2400	77.6	77.6
Valjarna 2200	101.8	93.8
Valjarna 1300	95.5	89.8
Jeklovlek	95.1	95.1
Skupaj:	86.5	79.7
Hladna valjarna	78.8	74.5
Žičarna	111.8	63.6
Žični proizvodi	92.8	95.5
Cevarna	52.8	50.4
Varilna žica	82.6	78.3
Skupaj:	86.1	76.5
Siva livarna	—	—
Jeklo livarna	74.8	114.5
Skupaj:	74.8	114.5
Opekarna	196.5	196.5
Vse skupaj:	87.6	80.2
Družbeni plan	po količini	87.6%
	po vrednosti	88.0%
Definitivni plan	po količini	80.2%
	po vrednosti	80.9%

Naša proizvodnja v februaru 1954

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA FEBRUAR

Skupna proizvodnja

Obrat:	Indeks izvršitve v % Družb. plan količina	Defin. plan količina
Plavž	91.5	87.2
Martinarna	100.1	100.1
Elektro peč	—	—
Skupaj	94.4	92.8
Težka proga	69.5	66.0
Lahke proge	68.2	63.5
Žična valjarna	80.7	80.7
Valjarna 2400	63.8	63.8
Valjarna 2200	62.9	62.9
Valjarna 1300	84.6	79.0
Jeklovlek	96.6	98.9
Skupaj:	71.0	68.5
Hladna valjarna	76.6	75.0
Žičarna	73.4	72.0
Žični proizvodi	60.2	58.9
Cevarna	93.9	91.2
Varilna žica	43.6	43.6
Skupaj:	72.2	71.0
Siva livarna	118.2	104.8
Jeklo livarna	101.3	101.3
Skupaj:	116.2	104.5
Opekarna	92.5	79.4
Vse skupaj:	84.4	82.0
Družbeni plan	po količini	84.4%
	po vrednosti	79.9%
Definitivni plan	po količini	82.0%
	po vrednosti	77.7%

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA FEBRUAR 1954

Blagovna proizvodnja

Obrat:	Indeks izvršitve v % Družb. plan količina	Defin. plan količina
Martinarna	—	—
Plavž	—	—
Elektro peč	—	—
Težka proga	42.1	59.0
Lahke proge	59.2	73.9
Žična valjarna	91.1	88.0
Valjarna 2400	78.9	61.0
Valjarna 2200	77.3	72.0
Valjarna 1300	84.6	79.0
Jeklovlek	96.6	98.9
Skupaj:	71.6	72.0
Hladna valjarna	76.6	75.0
Žičarna	115.1	83.8
Žični proizvodi	60.2	58.0
Cevarna	93.9	91.2
Varilna žica	43.6	43.6
Skupaj:	77.9	72.5
Siva livarna	—	—
Jeklo livarna	84.5	124.0
Skupaj:	84.5	124.0
Opekarna	640.0	640.0
Vse skupaj:	77.8	74.0
Družbeni plan	po količini	77.8%
	po vrednosti	76.1%
Definitivni plan	po količini	74.0%
	po vrednosti	72.7%

Vzrok za mehurjavost in porozna mesta ingotov je v večini slučajev izločanje plinov med strjevanjem, n. pr. vodika, ako se nahaja v preveliki količini v jeklu, ali pa reakcijskih plinov, ki nastajajo vsled kemičnih sprememb sestave jekla med samim vli-
vanjem. Le v redkejših primerih je vzrok nastanka mehurjavosti iskati v nezadostni desoksidaciji jekla. Znak za nezadostno desoksi-
dacijo ali previsoko vsebnost plinov, je navadno nepravilno „pose-
dena“ glava ingotov. Ako se prično plini izločati šele po delni str-
ditvi jekla, napravi ingot „figo“ ali „karfiolo“, kakor pravimo temu
z našim martinarskim izrazom. „Figa“ ni nič drugega, kakor pod
učinkom plinskega pritiska iz notranjosti ingota v glavo izpodri-
njeno jeklo. Pri takih ingotih s sigurnostjo lahko sklepamo, da je
ingot najmanj v svojem zgornjem delu mehurjast. V takem slučaju
je primerno, da glavo odrežemo in na ta način dobimo sliko o raz-
sežnosti mehurjavosti. Ako se prično plini izločati, ko je jeklo v
kokili še tekoče, ingoti ženejo. Glave se v tem primeru obče ne
posedejo in se jeklo včasih celo prelije preko robov kokil. Taki
ingoti so navadno skozi in skozi mehurjasti. V večini slučajev jih
brez nadaljnje preiskave in preizkušnje lahko smatramo za izme-
ček. Plinski mehurji leže lahko na robu, v sredini, ali pri kvadrat-
nih ingotih v diagonalni, na stikališču transkristalitov. Izločanje
plina vsled visokega vodika je posebno pogosto pri nizko-ogljik-
nih, srednje legiranih kromskih, krom-nikelskih in silicijskih jek-
lih. V zvezi s tem bodi tudi omenjeno, da ima prisotnost vodika v jeklu,
posebno pri zgoraj omenjenih vrstah jekla, za posledico kosmiča-
vost, ne da bi pri tem prišlo do tvorbe plinskih mehurjev v jeklu.

Po svojem izgledu drugačna je mehurjavost in luknjičavost,
katero povzročajo spremembe kemičnega sestava jekla med samim
vli-
vanjem. Ako kokile niso dobro in redno čiščene, ostanejo ob
kokilno steno prilepljeni delci oksidirane-
ga jekla. Pri vli-
vanju v
tako kokilo pride pri dotiku jekla s temi oksidiranimi obrizgani-
nami do pretvorb med ogljikom in kisikom, pri čemer se tvori
ogljikov monoksid. Od vlažnih kokilnih sten ali pa od samega
kokilnega laka (ako so kokile pretirano ali nepravilno mazane)
se jeklo navzame tudi lahko vodika. Odvisno od njegove količine,
se lahko pri strjevanju jekla prekorači nasičenostna koncentracija
vodika v jeklu. V obeh slučajih povzročajo ti, pri vli-
vanju razvi-
jajoči odnosno sproščujoči se plini na posameznih mestih ingotov
površinske apake — luknjičavost in mehurjavost. Ti mehurčki leže
lahko prosto na sami površini, ali pa tudi tik pod kožo ingota.
Torej tudi čista površina ni vedno zadostno jamstvo, da so ingoti
brez napak. Dobro je zato, da se pri takih šaržih, pri katerih se
po njih zadržanju pri vli-
vanju lahko sklepa, da se bodo pojavili
podkožni mehurčki — obdela za preizkus vsaj en ingot iz vsake
plošče. V kolikor leže luknjice na sami površini (katerih globino
se s tanko žico prav lahko izmeri) in ne zavzemajo večjega obsega,
se lahko pri drugače dobri površini, ingote samo mestoma obdela
in očisti. Take luknjice so zlasti pogoste na nogi ingota. Vzrok so
večji del nečisti (mastni) ostružki in krilca za zatesnitev ingotov
na plošči ali pa lak, ki se sesede na dnu kokile.

Od dosedaj opisane mehurjavosti pa je strogo razlikovati po-
roznost in gobasta mesta v notranjosti ingota, ki nastanejo vsled
krčenja. Te napake se seveda lahko prepreči z izbiro pravilnega
formata kokile, glave, pogojev ohlajevanja in ostalih obče znanih
faktorjev. V kolikor le nastanejo, jih pa navadno pri samem pre-
gledu ingotov ne moremo odkriti. Vidne postanejo šele pri pregledu
in preizkušnji polizdelkov, v kolikor se seveda te praznine v ingotu
med valjanjem ne zavare, kar je pod gotovimi pogoji lahko mogoče.

Drugo skupino napak na ingotih tvorijo razpoke. Po njih na-
stanku jih razlikujemo v splošnem dve vrsti. Take, ki nastanejo
med strjevanjem — imenujemo jih krčilne razpoke, in take, ki na-
stanejo šele pri ohlajevanju ingotov. Tem pravimo napetostne raz-
poke.

Vzroki za nastanek prvo imenovanih, to je krčilnih razpok, so lahko različni. Pri strjevanju tekočega jekla se tvori ob dotiku jekla s kokilno steno obrobna skorja, ki z naraščajočim ohlajevanjem odstopi od kokilne stene. Ako prekorači ferostatični pritisk tekočega jekla v notranjosti ingota, nizko trdnost zunanje skorje, se ta pretrga in to največkrat v vzdolžni smeri. Take razpoke se nadaljujejo tako daleč v notranjost ingota, kakor narašča tekočinski pritisk med vlivanjem. Večina krčilnih razpok pa nastane vsled krčenja pri strjevanju in to, ako krčilna napetost prekorači trdnost lite strukture, posebno ako jeklo vsebuje veliko nekovinskih vključkov, torej ako je jeklo nečisto. Nastanek takih vzdolžnih krčilnih razpok pospešuje hitro in vroče vlivanje. Prečne krčilne razpoke na ingotih nastanejo najčesteje takrat, ako se ingot v kokili „obesi“. To se zgodi takrat, ako so kokile same, ali pa glave na kokili slabo postavljene. V takem primeru pride, oz. bolje rečeno, zalije jeklo špranjo med kokilo in ploščo ali kokilo in glavo. S tem je ingot med strjevanjem na enem ali dveh koncih vpet, vsled česar material krčenju, ki nastane pri strjevanju, ne more slediti. Približno iste in enake posledice povzročajo tudi poškodbe kokilnih sten. N. pr. večje vdolbine, v katere se jeklo zalije odnosno zažre. Posebno lahko se to zgodi pri komuniciranem vlivanju (vlivanje na plošči), ako curek jekla vsled ekscentrično postavljenih kokil brizga ob kokilno steno.

Druga vrsta razpok, to so „napetostne razpoke“, ne nastanejo pri strjevanju, temveč šele kasneje pri ohlajevanju ingotov. Te vrste razpok so posebno pogoste pri legiranih in na zraku kaljivih vrstah jekla. Njih vzrok je največkrat prehitro ohlajevanje. Pri tem nastopajo v ingotu termične napetosti zaradi neenakomernih prostorninskih sprememb med jedrom in površinsko skorjo ingota. Te napetosti, v zvezi s še neko dodatno zunanjo silo, lahko dove-dejo do razpok. Dodatne sile so lahko že same pretvorbene nape-tosti ali mehanična naprezanja, povzročena bodisi z udarcem, pre-tresom ali slično. Nastanek takih razpok povzroče lahko tudi hitre temperature spremembe, n. pr. prehitro segrevanje ingota v va-ljarniški ali žarilni peči. Vse vrste razpok, takih ali takih, pa po-spešujejo slaba mesta primarne strukture, ki so predvsem izločki na mejah kristalnega zrna. Te rahlajo trdno vez med primarnimi kristaliti.

Krčilne razpoke so navadno za kvaliteto ingota manj nevarne od napetostnih. Posebno vzdolžne krčilne razpoke, potekajoče po robovih, navadno s čiščenjem lahko odstranimo. Nasprotno pa so napetostne razpoke največkrat tako globoke, da se obdelava ingota ne izplača več, odnosno, da ta sploh ni več mogoča.

Razen mehurjavosti, luknjičavosti in razpok srečavamo na in-gotih še celo vrsto najrazličnejših površinskih napak. Najneprijet-nejša od teh so „prelitki“. Ti nastanejo pri komuniciranem vliva-nju, ako sta hitrost in temperatura vlivanja premajhna in sicer na tale način: med vlivanjem se tvori na površini ingota plavajoča ok-sidna skorja. Ako se ta prime ob kokilno steno, jo pri nadaljnjem vlivanju jeklo prelije in zalije. Ta zalita skorja se navadno tudi ne raztali več in zaradi svoje oksidne kože povzroča ločitev mate-riala. Ob njej se tvorijo tudi plinski mehurji, ki nastanejo vsled reakcij oksidov z ogljikom v jeklu. Razen mehurjev pa se na teh mestih lahko izločajo tudi nekovinske nečistoče, ki so rezultat pre-tvorb oksidov z drugimi elementi, posebno desoksidacijskimi legu-rami. Sredstva za preprečenje te zelo neprijetne napake so primer-na hitrost in temperatura vlivanja, uporaba primerne kvalitete-nega laka, skrbno opazovanje poteka vlivanja in mehansko odstra-njevanje strjenih skorij in oksidnih kožic od kokilne stene. Iste napake, kakor opisano, nastanejo tudi pri takoimenovanem preki-njenem vlivanju.

Te vrste napak segajo globoko v ingot. Čiščenje bodisi z iz-sekovanjem ali struženjem je možno le, ako so prelitki manjšega

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA JANUAR—FEBRUAR 1954

Skupna proizvodnja

O b r a t :	Indeks izvršitve v %	
	Družb. plan jan.—febr. količina	Defin. plan jan.—febr. količina
Plavž	81.8	75.0
Martinarna	96.9	96.1
Elektro peč	4.0	4.0
Skupaj:	88.8	85.6
Težka proga	68.7	64.6
Lahke proge	63.3	87.2
Zična valjarna	71.4	72.0
Valjarna 2400	66.5	72.3
Valjarna 2200	74.7	74.1
Valjarna 1300	90.3	84.8
Jeklovlek	96.0	97.0
Skupaj:	73.2	71.5
Hladna valjarna	78.3	75.5
Zičarna	83.0	82.1
Zični proizvodi	76.9	77.1
Cevalna	73.0	70.3
Varilna žica	63.6	63.6
Skupaj:	78.0	76.8
Siva livarna	117.0	108.0
Jeklo livarna	98.1	100.0
Skupaj:	114.8	107.0
Opekarna	94.3	84.2
Vse skupaj:	82.8	80.1
Družbeni plan	po količini	82.8%
Definitivni plan	po vrednosti	80.2%
	po količini	80.1%
	po vrednosti	78.1%

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA JANUAR—FEBRUAR 1954

Blagovna proizvodnja

O b r a t :	Indeks izvršitve v %	
	Družb. plan jan.—febr. količina	Defin. plan jan.—febr. količina
Plavž	—	—
Martinarna	—	—
Elektro peč	—	—
Težka proga	46.3	49.8
Lahke proge	112.3	104.3
Zična valjarna	60.0	59.7
Valjarna 2400	78.5	69.6
Valjarna 2200	89.8	83.0
Valjarna 1300	90.3	84.8
Jeklovlek	96.0	97.0
Skupaj:	80.8	75.8
Hladna valjarna	78.3	75.5
Zičarna	126.0	80.1
Zični proizvodi	76.9	77.1
Cevalna	73.0	70.3
Varilna žica	63.6	68.6
Skupaj:	82.0	74.9
Siva livarna	—	—
Jeklo livarna	79.6	199.1
Skupaj:	79.6	119.1
Opekarna	269.0	269.0
Vse skupaj:	83.0	77.4
Družbeni plan	po količini	83.0%
Definitivni plan	po vrednosti	82.4%
	po količini	77.4%
	po vrednosti	77.2%

Delavski svet obrata žične valjarne je pregledal svoje enoletno delo

12. marca letos je imel ODS žične valjarne svoje XII. redno zasedanje, na katerem je pregledal svoje enoletno delo in kritično ocenil svoje uspehe in pomanjkljivosti pri delavskem samoupravljanju.

V vsem razdobju enega leta je ODS verno sledil izpolnjevanju družbenega plana delovnega kolektiva, ki je svoje planske obveznosti 100-odstotno izpolnil 22. 12. 1953, sam letni plan pa celo prekoračil, kljub večjim zastojem po krivdi okvar generatorja in 900 kW motorja. Na osnovi lanských uspehov je zato delovni kolektiv sprejel na obratnem sestanku tudi sklep, da letošnji plan poveča za 2000 ton valjane žice vseh dimenzij. Ta sklep je nekoliko ogrozilo pomanjkanje vodne in električne energije v januarju in februarju, zaradi česar je bila občutno zavrta proizvodnja. Toda obratovodstvo, ODS in celotni kolektiv je sprejel obvezo, da bo izpadlo produkcijo nadoknadil do meseca maja in tako izpolnil svoje obveznosti napram skupnosti.

Zaradi težke situacije v januarju in februarju letos je obrat delal ob nedeljah, gotove dni v tednu pa miroval, da so lahko drugi obrati črpali električno energijo. Številni člani kolektiva so pravilno razumeli kritično situacijo in disciplinirano prišli v nedeljah na delo. Nekaterim pa težave, ki so prizadevale vso našo skupnost, niso bile mar in tako se je zgodilo, da je od bivše »Mladinske dnine«, ki je bila pred leti vedno ena najboljših, v nedeljo 21. II. izostalo kar 14 delavcev. Tak odnos zasluži vso grajo, prizadeti delavci pa naj vedo, da zaslužijo vse kaj drugega, kot pa samo neupravičen izostanek, ki se jim je pisal za ta primer.

ODS bo v bodoče kaznoval s premetitvijo na slabše delovno mesto vse tiste, ki še nočejo razumeti potrebe naše skupnosti in svojega delovnega kolektiva.

ODS posveča tudi veliko skrb higiensko-tehnični zaščiti. 330 delavcev na progi ne uporablja zaščitne pločevine, ki jih štiti pred prehladom od vode in neizgleda, zato je ODS sprejel sklep, da bo vse tiste, ki ne bodo upoštevali zaščitne predpise, zamenjal na druga delovna mesta. Tudi sindikalna organizacija v obratu je prevzela nalogo, da bo vse člane kolektiva nenehno poučevala in navajala k delovni zaščiti, saj je sam obrat poln nevarnosti, ki so povzročile že številne nezgode.

Že pred časom so bili sprejeti tudi ostri sklepi proti pojavom pijančevanja in prihajanja na delo v vinjenem stanju. Toda žal so ti skepi ostali samo na papirju in se ne izvajajo. Treba pa bo v bodoče k temu ostreje pristopiti.

V glavnem je ODS žične valjarne v enem letu naredil uspešen korak v delavskem upravljanju, kljub težavam

obsega. Ingoti s takimi napakami, pa se pri valjanju ali kovanju na teh mestih lomijo in pokajo.

Druge zelo pogoste površinske napake na ingotih so neravna ali nagrbančena površina, luskinе, nečistoče itd. Tudi te, za kvaliteto izdelka sicer manj nevarne napake, ne smemo vedno smatrati za zgolj lepotne napake. Pri legiranih vrstah jekla, ki so pri predelavi občutljiva, so tudi te napake lahko povod za defekten izdelek. Pri legiranih vrstah jekla tudi teh napak ni mogoče odstraniti z odtaljevanjem površine ingota pri segrevanju v valjarniški peči. Te vrste napak so zlasti pogoste pri ingotih, ki se vlivajo od vrha. Curek jekla, ki pade na dno kokile, obrizga na nogi kokilno steno. Te ob steno prilepljene in na njej zmrznjene skorje, ostanejo pri slačenju ingotov nalepljene na površino ingota. Nastanek teh napak oblažimo z dobrim lakiranjem kokil, konkavno oblikovanimi podstavki ali z vložki iz lepenke, ki ščitijo kokilno steno in segajo do približno ene tretjine višine kokile. Pod takimi zgoraj opisanimi skorjami se navadno naberejo še plinski mehurčki in nečistoče, ki nastanejo enako, kakor je to bilo opisano že pri prelitkih. Ako prične površina jekla v kokili med vlivanjem valovati, to se lahko zgodi pri ingotih, ki se vlivajo od vrha ali pa pri visokih hitrostih vlivanja, ima tak ingot nagubano površino. Nemetalne nečistoče na površini ingota se naberejo na ta način, ako prinese jeklo s seboj iz ponovce, lijaka ali cevne opeke delce ognjevzdržnega materiala, ki jih naplavi ob kokilne stene. Lahko pa so nečistoče na površini ingota tudi posledica pretvorb med zračnim kisikom in desoksidacijskimi legurami, kar se posebno lahko opaza pri jeklih legiranih z aluminijem.

Vse te napake se lahko odstrani z običajnim čiščenjem in to bodisi z brušenjem, izsekavanjem, skoblanjem ali struženjem.

K napakam ingotov prištevamo nadalje še vrsto napak, ki pridejo do izraza navadno šele kasneje. V to grupo spadajo v prvi vrsti »izceje« in »razmešavanja«, ki nastanejo v toku strjevanja. Taki pojavi so pogosti pri jeklih. Razsežnost teh napak narašča s težo ingota. Pri strjevanju jekla z visokim ogljikom n. pr., se še preostali tekoči del taline v toliki meri obogati z ogljikom, da se lahko izločijo karbidi. Pri visoko legiranih jeklih pa lahko nastane evteklik. Ti krhki sestavni deli strukture se pri valjanju sicer razdrobe in razbijejo, ostanejo pa v osnovni masi porazdeljeni v vrstni obliki, kot tako imenovane karbidne črte.

Vzrok analiznim razlikam med posameznimi ingoti ali ingoti ene in druge plošče, so največkrat dodatki v ponovco, ki se niso popolnoma raztalili. Razlike, zlasti v glavi ingota, pa so lahko tudi posledica neprimernega lunckerita, s katerim se glave posipajo. Posebno ako ta vsebuje preveč ogljika, ali se mesto njega uporablja celo samo lesno oglje ali grafit. V tem primeru je naogličenje jekla v glavi ingota skoro neizbežno. Pri strjevanju in posedanju ingota doteka to naogličeno jeklo iz glave v ingot. Taki ingoti imajo v svojem zgornjem delu tud stržen. Na enak način se jeklo navzame od lunckerita z neprimerno sestavo tudi silicija ali aluminija. Razen različnih koncentracij teh elementov v jeklu, so isti lahko tudi povod za izločanje reakcijskih produktov in s tem povod za onečiščenje jekla. Pretvorbe med jeklom in žlindro v ponovci, ali med jeklom in obzidavo ponovce pri pomirjenih jeklih, so normalno tako minimalne, da so le redkokdaj lahko povod za opisane napake v jeklu.

V širšem pomenu besede se za napako smatra lahko tudi groba primarna struktura ingota. To samo po sebi sicer ni napaka, pač pa je lahko povod za napake v valjanem materialu. Najslabše mesto pri kvadratnem ingotu je diagonala na dotikališču transkristalitov. Pri neprevidnem, bolj nepazljivem valjanju, je to lahko povod, da tak material pri valjanju razpoka. Posebno nevarni so močno transkristalinični ingoti, razen tega še iz nečistih šarž, ako so bili struženi. Z ostruženjem globolitne skorje je prišla namreč transkristalizirana cona na površino. Pri predelavi takih ingotov z grobo

primarno strukturo, si mora tudi valjarna prizadevati, da ustvari za predelavo najugodnejše pogoje. K tem spadajo predvsem primerno dolga ogrevalna doba ingotov, pravilna začetna temperatura valjanja, previdni in ne previsoki pritiski pri prvih vtikih.

Ingoti se v mrzlem stanju obdelujejo lahko s struženjem, skoblanjem, izsekovanjem ali brušenjem. S struženjem se obdelujejo prvenstveno okrogli in kvadratni ingoti. Brame se lahko le skoblja ali rezka. Mehanska trdnost ingotov ne sme biti previsoka, sicer je otežkočena obdelava ingotov. To se doseže s primernim načinom ohlajevanja ingotov ali z žarenjem. Čiščenje z izsekavanjem je primerno le za odstranjevanje lokalnih napak manjšega obsega. Brušenje pa je običajno pri zelo trdih vrstah jekla za odstranjevanje manjših napak. Čiščenje površine ingotov v mrzlem stanju z obžiganjem (flemanjem) je možno le pri jeklih, ki nimajo več kakor 0.4% ogljika.

Pri vseh načinih obdelave ingotov pa moramo paziti, da ne postane čiščenje samo povod za napake na izvaljanem materialu. Ostri prebodi in robovi, ako se z izsekavanjem napravljene vzdolbine ne iztečejo lepo, so n. pr. lahko povod za prevaljanje ali celo razpoke na izvaljanem komadu. Pri brušenju obstoja nevarnost, da vsled močnega lokalnega segretja površine nastopajo napetosti, ki povzročajo majhne razpoke. Te se pri poznejšem valjanju ali kovanju ingota lahko razširijo odnosno povečajo.

Kontrola takih ingotov, ki se še v toplem stanju dobavljajo valjarni, se mora omejiti samo na splošen izgled ingotov. Kontrola površine še vročih ingotov je namreč v marsičem zelo otežkočena. Točna kontrola površine se mora v tem slučaju izvršiti na izvaljanem materialu. Ingote, za katere lahko že na osnovi poteka šarže in vlivanja sklepamo, da imajo slabo površino ali podkožne napake, je najbolje, da izločimo od takojšnje nadaljnje predelave in jih pustimo ohladiti.

V velikih jeklarnah s kvalitetnim programom se je uveljavil tudi način skobljanja ali struženja še vročih ingotov ali polizdelkov na posebnih strojih. Razmahnila se je tudi metoda obžiganja toplih polizdelkov med samim valjanjem.

Količinsko so izgube materiala pri obdelavi ingotov različne in so važen faktor za rentabilnost celotnega postopka izdelave jekla. Zato obdelava jekla ne sme biti nikdar šablonska, pač pa vedno prilagojena stvarnim dejanskim potrebam. Odpadek znaša pri struženju, skoblanju ali rezkanju celotne površine ingota 6—3%, odvisno od teže ingota, pri samo delni obdelavi pa 3—1%. Ako se napake pojavijo šele po odstranitvi prve skorje, ta odstotek lahko tudi naraste. Pri brušenju in izsekovanju napak znaša odpadek ca. 1—2% teže ingota. Odpadek pri odžiganju leži približno v sredini med zadnjima, zgoraj navedenima vrednostima.

(Se nadaljuje.)

Miha Klinar:

Ruda in ogenj

O, žgi me, ogenj, žgi in me raztali,
ne meni se za mojo bolečino;
saj le tako prelijem se v kovino,
prečiščen zazvenim pod nakovali.

in pomanjkljivostim ter dokazal, da je na pravi poti izgradnje naše družbe in socializma. Samo eno bodo morali člani centralnega in obratnega DS v žični valjarni v bodoče doseči, da bodo namreč v diskusiji in obravnavanju problemov sodelovali prav vsi in ne vedno samo eni in isti. Slična naloga čaka tudi vse ostale člane obratnega kolektiva, saj do zdaj skoraj ne posečajo zasedanj ODS kaj šele DS, čeprav so ta zasedanja javna in namenjena vsem članom naše delovne skupnosti. Seveda pa je naloga sindikalne organizacije, ZK in članov DS, da vso gospodarsko problematiko naše države, naše tovarne in matičnega obrata nenehno prenašajo na člane kolektiva in jih tako zainteresirajo za vse naše skupne probleme, obenem pa razbijajo staro miselnost že preživele kapitalistične družbe, katere ostankov po nekdaj ni malo.

Če bomo imeli vedno pred očmi naše ljudsko revolucijo, v kateri je delavski razred tako v času NOB, kakor tudi v času obnove domovine, odigral odločilno vlogo, bomo lahko vedno ostali na pravi poti izgradnje socializma in preprečili slehernemu sovražniku, da bi nas odvrnil od nje.

Upam, da bodo te besede padle med kolektiv obrata žične valjarne na plodna tla in rodile nove in mnoge uspehe pri delavskem samoupravljanju. Ob koncu želim samo še, da bi se tudi drugi tovariši našega obrata, pa tudi ostalih obratov, oglašali v našem mesečniku »Železarju« in pisali o svojem delu, uspehih in problemih, ki jih teže.

Zorko Karl.

Praktikant iz bratske Črne gore v sivi livarni pridobiva praktično znanje

Zbrani jubilaranti 40-letnega dela v Železarni z glavnim direktorjem in predsednikoma UO in DS v sredi

Jubilanti dela v

Avsenik Janko (57) je s 16 leti začel kot vajenec v žebeljarni, nato je delal v cinkarni in končno kot vlagalec v martinarni. 1941 je bil izseljen v Srbijo. Njegov izvenslužbeni čas so zaposlovalle razne funkcije v strokovnih in političnih delavskih organizacijah, po osvoboditvi pa pri sindikatu. Knjige in časopisi so njegovi najzvestejši spremljevalci, z vsem elanom pa dela na socialnih vprašanjih še zdaj, ko je v pokoju. Na sliki ga vidimo, ko govori v imenu jubilarantov.

Kakor vsako leto je tudi letos naše podjetje počastilo jubilarante 40-letnega dela v Železarni. V zgornjih prostorih kazine je bila jubilarantom prirejena majhna, toda prisrčna slovesnost, ki so se je poleg jubilarantov udeležili tudi glavni direktor Ropret Viktor, predsednik UO Jasnič Dante, predsednik DS Kunstelj Jože, zastopnika Tovarniškega odbora sindikata tovariša Labura in Frece, predsednik mestne občine Jesenice tov. Dolinar Maks in ostali predstavniki in gostje. Po pozdravnih uvodnih besedah tov. direktorja je predsednik UO podelil jubilarantom diplome in denarno nagrado, nato pa se je razvil prisrčen tovariški večer. Jubilarantom iskrene čestitke in še obilo zdravja in moči v nadaljnji življenjski poti!

S kratkim orisom 40-letnega dela v naši Železarni naj počastimo imensko naše letošnje jubilarante!

Biček Janez (55 let) je s 14 leti začel v martinarni kot odpiralec vrat pri pečeh, danes je livni vodja. Njegovo veselje je dom in pa planine.

Dolinar Franc (61) je začel kot rezalec na škarjah v javorniških valjarnah, ob upokojitvi pa je bil delovodja skladišča Javornik IV. Izseljen je bil v Srbijo leta 1941, vseskozi pa je deloval v raznih strokovnih, kulturnih in sindikalnih organizacijah.

Hartman Franc (57) je s 14 leti začel kot odpiralec vrat martinarskih peči, nato je presedlal v žičarno, ob upokojitvi pa je bil normalizer na Javorniku. Poleg udejstvovanja v raznih delavskih organizacijah je bil vseskozi tudi aktiven gasilec.

Horvat Valentin (56) je s 14 leti začel kot nosač vode v žični valjarni, se izučil za žičarja, zadnja leta pa je bil predelavec pri starem železu do upokojitve.

Kalan Franc (59) je z 18 leti začel kot ključavničar, ob upokojitvi pa je bil delovodja v šamotarni. Dosegel je po enkrat tudi naziv novatorja in udarnika. Posebno veselje mu je kmetovanje na domu v Kamni Gorici.

Kosmač Anton (55) je s 14 leti začel kot pometač pločevine, zdaj pa je žerjavovodja na Javorniku I. 8 krat je dosegel naziv udarnika. Udejstvuje se tudi v sindikalni organizaciji.

Kos Janko (56) je s 15 leti začel kot pometač pločevine na Javorniku, delal nato v raznih obratih, ob upokojitvi pa je bil strojnik kisik-naprave. Njegovo veselje je bila tamburica, še zdaj pa na svojem domu na Dobravi vneto čebelari.

Kristan Janez (56) je s 15 leti začel kot pometač pločevine na Javorniku, ob upokojitvi pa je bil valjavec tanke pločevine. Veselje ima z vrtnarstvom na domu.

Langus Jože (56) je s 16 leti začel kot strgarski vajenec in še danes opravlja svoj izučeni poklic. Njegov konjiček je gozd in dolga leta je bil lovski čuvaj.

Malej Matevž (59) je z 18 leti začel na Javorniku kot pomočnik rezalca pri škarjah, ob upokojitvi pa je bil varilec na Javorniku I.

40-letnega Železarni

Trikrat je dosegel naziv udarnika. Poleg dela mu je največje veselje branje knjig.

Markelj Rudolf (55) je s 14 leti začel kot nosač vode na težki progi, delal v žični valjarni in žebeljarni in se nato izučil za žičarja. 1924 so ga kot naprednega delavca in komunista z drugimi reducirali, zato je odšel v Francijo, kjer se je izpopolnil v poliranju vlečnih votlic. 1931. leta se je vrnil v Železarno in je danes mojster in delovodja. Leta 1941 je bil izseljen v Srbijo. Vseskozi je deloval v naprednih delavskih organizacijah, bil je dolga leta aktiven igralec in je član DS našega podjetja od prvih začetkov, v zadnjem letu pa tudi član Upravnega odbora.

Mrak Franc (56) je s 14 leti začel kot tekač, nato prešel razne poklice od ravnalca in rezalca do zakladača peči, danes pa je prvi valjavec na Javorniku I. Po svojem opravljenem poklicu se najraje prelevi v strastnega lovca.

Noč Andrej (56) je začel s 15 leti kot pometač pločevine, danes pa je vodja skupine na Javorniku I. Njegovo veselje je lepa glasba in petje, pa tudi sam je pevec.

Polc Anton (56) je s 14 leti začel kot pomočnik črtalcev pločevine, danes je žerjavovodja Javornika II. Veselje ima z dramatikom in petjem, posebno pri srcu pa so mu gore.

Rekar Anton (55) je tudi začel s 14 leti kot pometač pločevine, zdaj pa je delovodja na težki progi. Eno leto je sodeloval v NOB, poleg dobre volje pa mu je nad vse pri srcu kmetovanje v Jav. Rovtu.

Rozman Avgust (56) je s 15 leti začel kot tekač, danes je delovodja Javornika I. 5 krat je bil imenovan za udarnika. Je aktiven pevec, še od predvojne javorniške „Svobode“ sem.

Ribnikar Janez (56) je tudi kakor vsi ostali s 14 leti začel v valjarni na Javorniku, kjer je tudi dočakal zaslužen upokojitev.

Tavčar Franc je pravtako mlad začel v valjarni na Javorniku in bil po dobrih 40 letih dela upokojen.

Trebušak Jože (60) je z 19 leti začel v opekarni kot pomožni delavec, ob upokojitvi pa je bil vlagalni strojnik v martinarni. Njegovo veselje je bila železarska godba, deloval pa je tudi v naprednih delavskih organizacijah in je še danes politično aktiven.

Valter Janez (55) je s 14 leti začel kot tekač, danes je prvi valjavec Javornika II, Njegova skrb po delu velja predvsem domu in družini.

Vengar Anton (55) je pravtako mlad začel v valjarnah Javornika, kjer še danes dela na lahki progi.

Vovk Karel (59) je z 18 leti začel z delom v naši železarni in delal v žičarni, žebeljarni in nazadnje v pocinkovalnici do upokojitve. Nad vse se zanima za gospodarstvo, zato je tudi vnet prebiralec časopisov.

Kosmač Franc (62) je s 14 leti začel pri nabavnem oddelku, po študiju se je za nekaj časa vrnil v železarno, nato so ga vpo-klicali v vojsko. Po vrnitvi iz ruskega ujetništva je 1919 spet začel na nabavnem oddelku in bil ob upokojitvi vodja nabavnega oddelka. Njegovo veselje je bilo smučarstvo in planine, ki jih še danes rad obiskuje. Na sliki ga vidimo ko sprejema diplomo iz rok predsednika UO tov. Jasniča.

Bregant Alojz (55) je s 15 leti začel kot kovaški vajenec, danes pa je delovodja kovačnice. Aktivno je sodeloval v NOB, poleg političnega udejstvovanja pa mu je čez vse pri srcu vrtnarjenje na lastnih gredicah.

Gluhar Matevž (55) je s 14 leti začel kot učenec v livarni, kmalu pa je presedlal na žerjav, ki ga je vodil po raznih obratih, do današnjega v mehanični. Okupator ga je l. 1944 interniral. Dolga leta je bil aktiven telovadec, zdaj pa je njegova skrb — dom.

Omizje jubilantov 40 letnega dela v Železarni.

Ažman Rudolf (55) je s 15 leti začel kot vajenec v mehanični in je danes namestnik in asistent obratovodja. Njegovo konjiček: železarska godba pri kateri igra tudi že 40 let gozdni rog.

Omizje predstavnikov in gostov na slovesnosti jubilantov.

Disciplina na delovnem mestu
je predpogoj
za dvig storilnosti dela!

ČE ŠE NE VEŠ, LAHKO IZVEŠ ...

Kaj je okvara v proizvodnji?

Pojem okvare zajema vse proizvode, dele in operacije, ki so pokvarjene v času proizvodnje. Čeprav je pojem sam zelo enostaven in precizno definiran, se vendar v zvezi z njim v praksi pojavljajo najrazličnejši problemi, od katerih so najvažnejši:

- a) vzrok okvare,
- b) odgovornost za okvaro,
- c) zasledovanje in kontrola okvare.

Okvare povzročajo vsi oni faktorji, ki jih srečujemo od ideje za proizvodnjo do poslednjega dela izgotovitve proizvoda. Z analizo lahko konstatiramo, da se najčesteje pojavljajo: napake v konstrukciji, odstopanja od predpisanega materiala, napake v sami izdelavi. Samo v zadnjem slučaju se vzrok in izvršitev okvare stekata v isti osebi.

Kar se tiče odgovornosti za okvaro, načelno pade na osebo, ki jo je zakrivila. To je najčesteje izvrševalec operacije, pri kateri se je napravila okvara. Delavec pri peti operaciji nekega dela je napačno svoje delo izvedel in on nosi odgovornost za slabo izdelavo. To pa ni edina njegova odgovornost. Okvara pri peti operaciji je napravila nekoristne tudi predhodne štiri operacije dela, ki so že bile dobro izvršene. Stroški teh operacij tudi pridejo v stroške okvare in vsi padejo v breme izvršilca pete operacije.

Vprašanja registriranja in evidentiranja okvare je eno najbolj zapletenih v proizvodnem podjetju. Predvsem je podjetje zainteresirano, da dobi jasno sliko o okvari in veličini škode, ki je z okvaro nastala. Zainteresiran pa je tudi človek-delavec pri operaciji, kjer se je okvara dogodila. Samo v slučaju pravilnega registriranja okvare se lahko ugotavlja v kakšni meri pade odgovornost na izvršilca-delavca in v kakšni na druge zgoraj naštetih vzroke. Pri vsem tem pa so zainteresirani tudi še drugi organi (tehnolog, normirec, konstruktor itd), saj s tem lahko dobijo možnost za korekture svojega dela v kolikor je zaradi njega okvara nastala.

V postopku zasledovanja in obračunavanja okvare igrajo glavno vlogo organi tehnične kontrole in finančnega obračuna. Naloga prvih je, da odkrijejo okvaro, drugih pa, da izračunajo višino stroškov. Če je služba tehnične kontrole dobro opremljena in pravilno postavljena, odkrivanja okvar ne predstavlja nikakega metodološkega problema. Toda obračun okvare pri določanju dinarskega iznosa pa naleti na celo vrsto metodoloških težav. Vprašanje stroškov materiala pokvarjenih delov ni problem, pravtako stroški dela operacije, kjer se je okvara zgodila. Ko pa je govora o predhodnih operacijah, ki so bile dobre, toda upro-

paščene zaradi kvara pri neki kasnejši operaciji, se nam pojavi cela vrsta metodoloških težav. Treba je ponovno izvršiti obračun vseh predhodnih operacij v mejah nastale okvare; treba je obračati vsoto, ki je bila preje knjižena v breme stroškov proizvodnje, nato jo ponovno preknjižiti v breme okvare; v odgovarjajočem smislu napraviti korekturo režije; izvršiti obremenitev zaslužka delavca, ki je povzročil okvaro itd. Vse to predstavlja važen obračunsko tehnični posel, ki ga je v stanju napraviti zelo malo podjetij, brez škode na ažurnosti obračuna.

Kako se izračunava rentabilnost?

Rentabilnost se nam kot „termin“ pojavlja v kapitalistični, kakor tudi v socialistični gospodarski ureditvi, vendar kot pojem za oba slučaja ni isti.

V kapitalizmu neposredni poslovni uspeh (proizvodnega) podjetja prihaja do izraza z odnosom med dobljeno vrednostjo in stroški nastalimi v cilju proizvodnje te vrednosti. Razlika med tema dvema veličinama je dobiček kapitalista (oziroma izguba, če je razlika negativna).

Ta odnos sam pa še ne zadostuje za popolno ilustracijo poslovnega uspeha podjetja. V stroške niso zajeti vsi faktorji, ki vplivajo na pravo sliko poslovnega uspeha. To so stroški dela (mezde), stroški materiala, stroški sredstev za delo (amortizacija) obresti na izposojena sredstva, toda ne stroški lastnih obratnih sredstev. Stvarno to niso stroški, zato se tudi ne zaračunavajo v stroške proizvoda. Dejstvo pa je, da je od hitrosti obračanja lastnih sredstev, poleg ostalega, odvisna intenziteta akumuliranja dobička, z druge strani pa, čim manjša so lastna obratna sredstva v odnosu na odrejeno višino dobička, tem večji je uspeh poslovanja kapitalista. Zato točno zasleduje odnos med ustvarjenim dobičkom in višino angažiranih obratnih sredstev. Na dobiček gleda kot na direkten plod teh sredstev, pri čemer je

$$R\% = \frac{100 D}{O}$$

kjer pomeni: R = rentabilnost

D = dobiček

O = angažirana obratna sredstva

Zadnjo postavko (o = obratna sredstva) kapitalist često razširi in zajame z njo vsa angažirana sredstva, da primerja z njimi ustvarjeni dobiček.

Nečelno se ista problematika postavlja tudi pri socialističnem podjetju. Tudi tu se lahko z istimi lastnimi obratnimi sredstvi dosežeje boljši ali slabši rezultati. Toda za merilo intenzitete koriščenja teh

sredstev (rentabilnosti) ne zadostuje samo njihova primerjava z akumulacijo. Zato je v števec zgornjega ulomka potrebno ustaviti namesto anganžiranih sredstev, celokupno novo proizvedeno vrednost (plače + akumulacija) in dobimo formulo rentabilnosti socialističnega podjetja:

$$R\% = \frac{100 V}{o}$$

kjer pomeni: V = novo proizvedena vrednost (plače + akumulacija)
o = angažirana lastna obratna sredstva.

**Varuj našo
skupno
lastnino
pred
požarom**

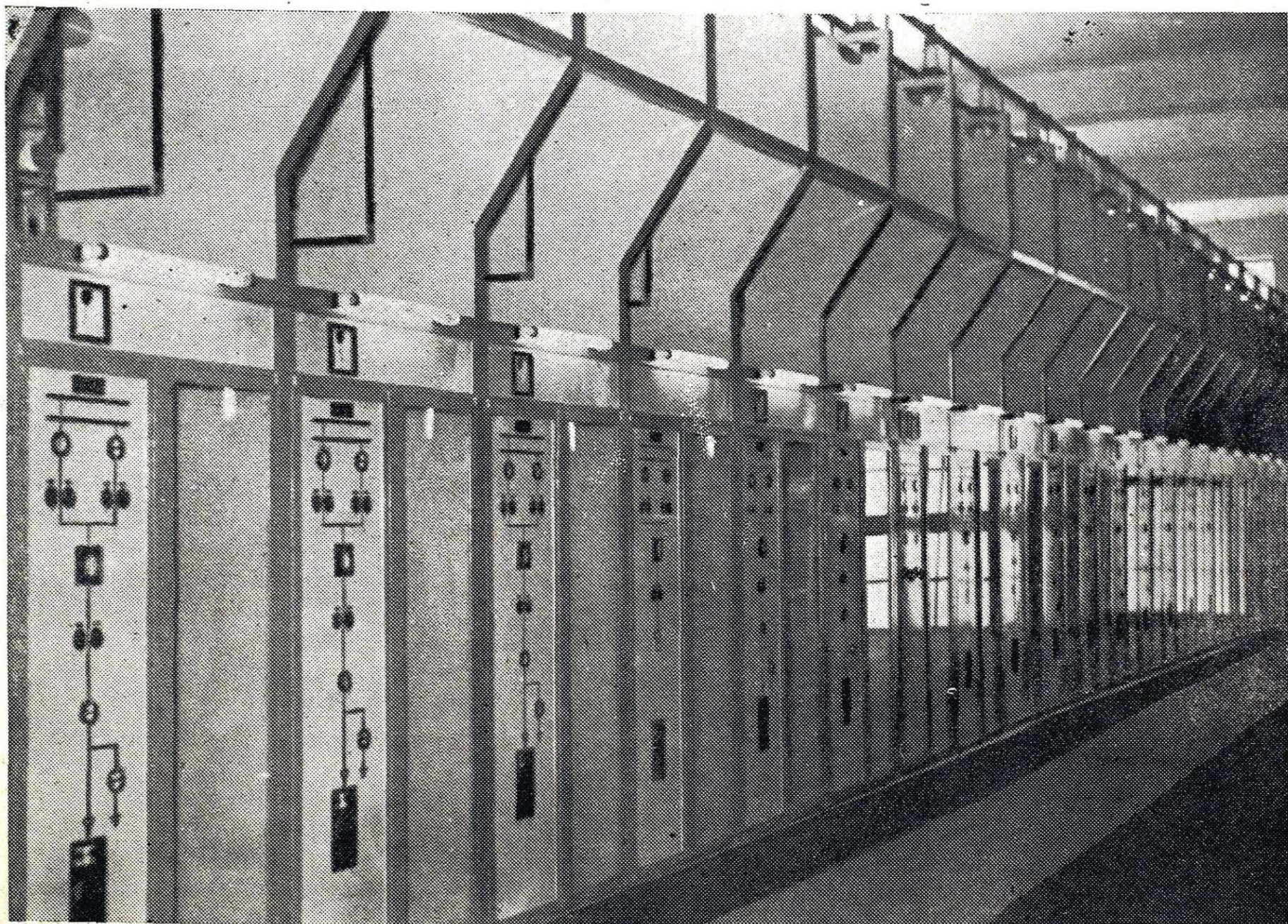
Nova razdelilna transformatorska postaja na Javorniku

Za kritje energijskih potreb se je naše podjetje ustvarilo več energijskih izvorov, ki so medsebojno povezani. Jasno je, da Železarna v zadnjih letih intenzivnega razvoja ni v stanju kriti svojih rastočih potreb z lastnimi energijskimi viri, zato se je povezala z republiško mrežo.

Prostorno je Železarna razdeljena na dva dela: na Jesenice in Javornik. Jasno je, da morata imeti dva tako velika kompleksa z veliko porabo električne energije tudi vsak svojo razdelilno transformatorsko postajo, ki pa sta med seboj povezani.

Stara razdelilna in trafopostaja na Javorniku je bila grajena za transformacijo 10/5 KV učinka 2 MVA in z ozirom na razvoj Železarne ni več odgovarjala, zato je bilo treba zgraditi novo.

Nova postaja je zgrajena za transformacijo 35/5 KV učinka 10,5 MVA in je vezana po 35 KV daljnovodu s HC Moste in preko RTP Radovljica z republiško 110 KV mrežo.

Notranjost nove trafopostaje na Javorniku s celicami za 5 KV

Na južni strani stavbe je zgrajenih 5 transformatorskih celic s transformatorji 25/5 KV in 5/0,4 KV za lastno porabo. Pri teh transformatorskih celicah je priključek prostovodne napeljave $2 \times \times 35$ KV od HC Moste, ki jo nosijo portalni drogovi s prenapetostnimi katodnimi odvodniki.

Visokonapetostna stran postaje se sestoji iz 8 celic za 35 KV in 25 celic za 5 KV napetosti. Oba 35 KV dovoda sta položena z golim kablom preko močnostnih in ločilnih stikal do enojnih zbiralnic, ki jih lahko ločimo z ločilnim stikalom. 35 KV celice stojijo tik ob steni, 5 KV celic pa so postavljene prosto in imajo dvojne zbiralnice.

V pritličju so položeni kabelski kanali, ločilna stikala za 5 KV odvode in dva kabelska priključka za 35 KV vod za Jesenice, ločeno za mirne in sunkovite obrate.

Za pogon močnostnih in ločilnih stikal 35 in 5 KV je potreben stisnjeni zrak s pritiskom 5,12 in 16 atmosfer. V posebnem prostoru je postavljen kompresor 16 atmosfer z 520 l/min ter trije zračni zbiralniki.

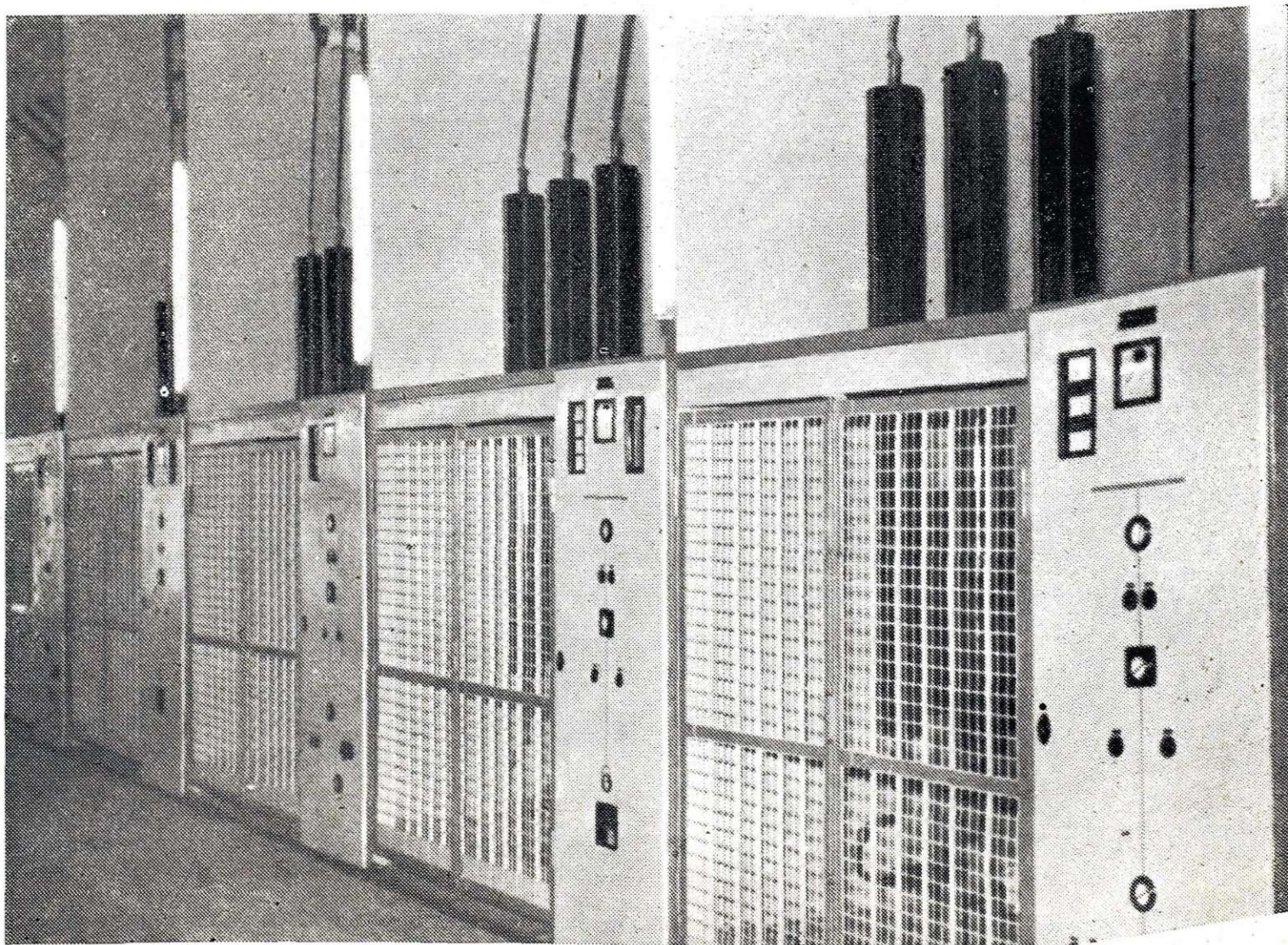
Za signalizacijo in upravljanje relejev služi istosmerni tok 24 V napetosti, ki se napaja z akumulatorsko baterijo, sestojeko iz 104 celic s kapaciteto 68 Ah, ki je nameščena v posebnem baterijskem prostoru.

V komandnem prostoru je komandna plošča 36 polj za centralno upravljanje. Postaja na Javorniku je ena najmodernejših v Sloveniji in se je pri njeni graditvi uporabil v glavnem reparacijski material. Gradbena dela je izvršilo podjetje „Projekt“, montažna dela pa tovarna „Rade Končar“ s pomočjo domačih delavcev.

Uspel občni zbor sindikalne podružnice in družabni večer Javornika I

Dne 30. 1. so imeli na Javorniku I redni občni zbor sindikalne organizacije. Občnega zbora so se poleg 107 članov udeležili tudi glavni direktor Ropret Viktor, predstavniki Tovarniškega odobra sindikata ŽJ ter predstavniki obratovodstev in Zveze komunistov.

Že uvodoma je predsednik sindikalne organizacije tov. Noč Janko izrazil željo, da bi občni zbor na pragu novega leta prinesel najboljše sadove na vseh področjih dela v obratu in doprinesel k večji zavesti, enotnosti in revolucionarnosti vsega obrata. V svojem letnem poročilu pa je zlasti podčrtal vlogo sindikalne organizacije v borbi za socialistično prevzgojo naših delavcev in kot močnega orožja proti vsem sovražnim elementom, ki bi hoteli spodbiti enotnost našega delavskega razreda. Sindikalna organizacija naj bo tudi glasnik poštenosti, resnice in ljubezni do domovine, kakor tudi šola sožitja med sodelavci. Predsednikovemu poročilu je sledilo poročilo tajnika tov. Ertlja Jožeta, ki je med

Notranjost nove trafopostaje na Javorniku s celicami za 35 KV

drugim omenil, da je bilo v pretečenem letu 9 rednih in 2 izredni odbo- rovi seji, toda samo 2 članska sestan- ka, predvsem zaradi tega, ker se jih članstvo ne udeležuje. To dokazuje, da bo moralo članstvo sindikalne organi- zacije na Javorniku I nekoliko kri- tičneje pregledati svoje vrste in pre- vzgojiti vse tiste, ki omalovažujejo po- men sindikalne organizacije in se no- čejo zavedati svojih dolžnosti. Novo izvoljeni odbor pa v tem pogledu ča- kajo številne naloge. Tov. tajnik je pravilno poudaril, da je zaradi te ne- discipliniranosti članstva izpadel mar- sikak uspeh, ki bi ga kolektiv lahko dosegel, saj imajo sestanki vendar na- men, da se pogovori o vseh proble- mih in najde tudi najprilnejša re- šitev. Ker tega v pretečenem letu ni bilo, se je jasno pokazala tudi precej- šnja neenotnost kolektiva, ki so jo izrabili gotovi ljudje, ki še vedno no- čejo razumeti naše socialistične stvar- nosti in nam želijo in tudi povzročajo vse povsod samo škodo. Tov. tajnik je

poudaril, da vemo, da so še taki ljud- je med nami, in prav zato je nujna budnost in enotnost vsega kolektiva, da vse sovražne poizkuse že v kali zatire. Sledili sta še poročili referenta za oddih in blagajniško poročilo, na- to pa diskusija.

V diskusiji so zlasti obravnavali predlog o združitvi do zdaj obstoječih treh sindikalnih pododborov v en od- bor. Ker se je večina članstva izrazila proti temu predlogu so sklenili, da tako še ostane v naprej, o združitvi pa naj se razpravlja ločeno na posamez- nih pododborih. V diskusiji je tudi glavni direktor tov. Ropret pozdravil občni zbor in se kolektivu težke proge zahvalil za dosedanje požrtvovalno de- lo, omenil pa je bodoče naloge kolek- tiva, ki bo moral s pomočjo tehničnih izboljšav zvišati plan od sedanjih 90 tisoč ton na 120.000 ton letno.

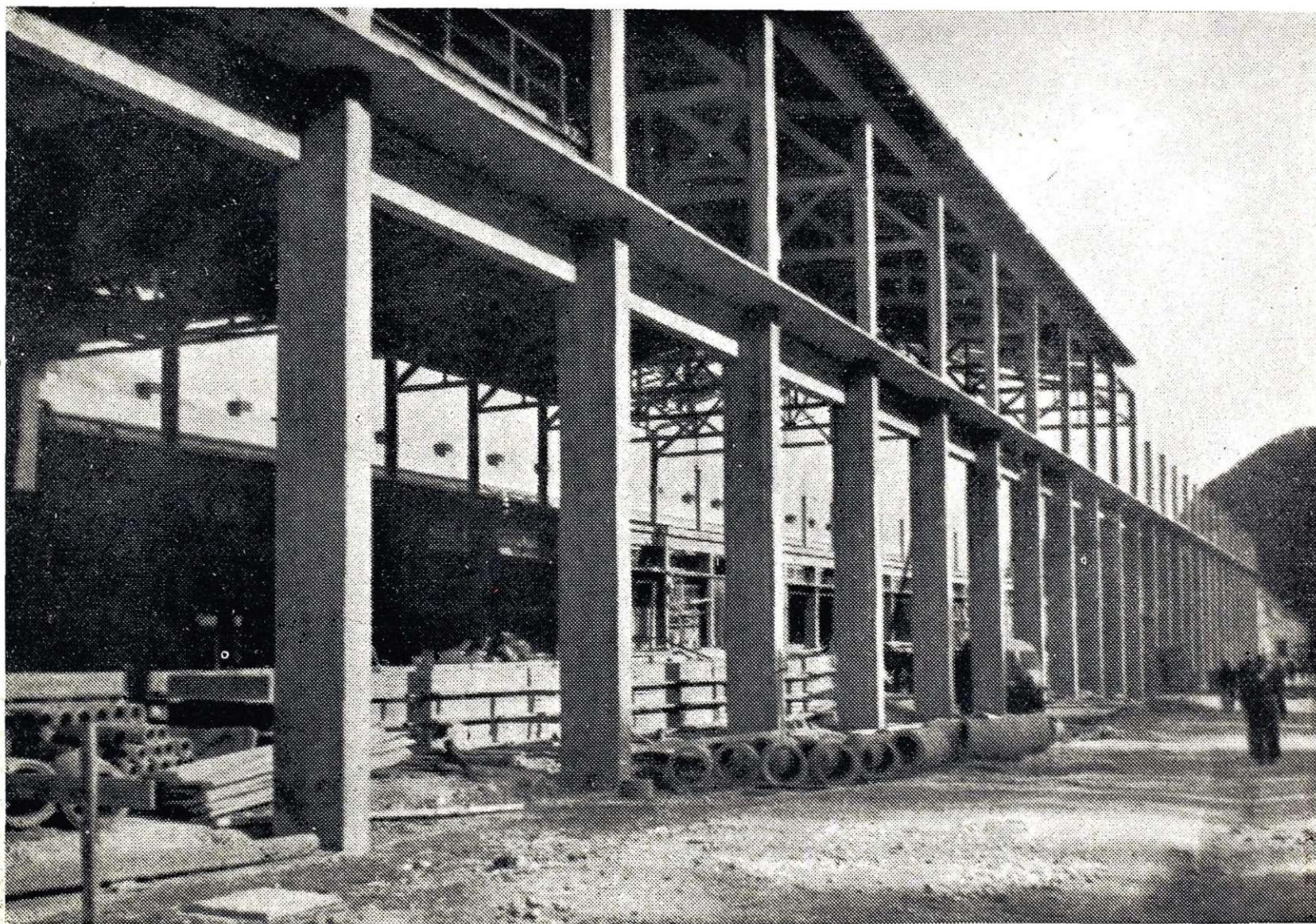
Po razrešnici staremu odboru so sledile volitve novega odbora, v kate- rega so bili z večino glasov izvoljeni: Markelj Franc, Ravnikar Rudolf, Bo-

hinc Štefan, Bréjc Franc, Baloh Niko, Ertelj Jože, Frelih Peter, Pušar Ga- brielj, Bremec Slavko, Brišar Franc, Mežek Stanko in Lakota Anton.

12 najboljšim članom obrata Javor- nik I in sicer Francu Markelju, Ru- dolfu Ravnikarju, Stanku Bremecu, Antonu Zupanu, Antonu Pogačniku, Jožetu Ertelju, Pavlu Maleju, Antonu Sitarju, Štefanu Bohincu, Emi Kavči- čevi, Olgi Malejevi in Marici Osen- kovi, so bile podeljene pohvale in pri- znanja, lepo diplomu pa je za svoje požrtvovalno delo v sindikalni organi- zaciji sprejel tudi dosednji predsed- nik tov. Janko Noč.

Po zaključku občnega zbora se je v Fizkulturnem domu na Javorniku razvil prvi družabni večer kolektiva težke proge, ki je lepo uspel. Upajmo, da je ta družabni večer pripomogel k trdnjsemu sožitju med člani kolek- tiva, iz katerega bodo v bodoče vzrasli novi uspehi enotnosti in dela v sindi- kalni organizaciji, kakor vsega obrata težke proge sploh.

Upoštevaš vedno predpise higiensko-tehnične zaščite?

Novi predelovalni obrati dobivajo iz dneva v dan bolj dokončno obliko. Na sliki vidimo halo skladišča za material še pred dograditvijo, danes pa se že dokončuje. Polizdelki, potrebni predelo- valnim obratom, bodo s tem dobili primeren prostor in jim ne bo treba več rjaveti pod milim nebom.

Izgradnja valjarne tanke pločevine

Smotri in naloge sodobne znanosti

V času, ko povsod v naši domovini že zore sadovi samoupravljanja podjetij, je dolžnost kolektiva, da se seznani tudi s perspektivami razvoja podjetja. Pod bodočnost običajno pričakujemo nekaj boljšega, toda do tega boljšega stoji še marsikatera resna in trda ovira.

To pot mislimo seznaniti člane našega kolektiva s perspektivami valjarne tanke pločevine, oziroma s samo gradnjo stavb in naprav ter z namenom gradnje. V kolikor bomo hoteli postavljene naloge in sprejete sklepe realizirati, mora vsak dati pri svojem delu vse iz sebe in se boriti za dneve in ure izdelave, ker le tako bomo uspeli v rokih staviti v pogon poedine naprave, ki so vedno vezane ena na drugo.

I.

Pomanjkanje fine in pocinkane pločevine, kakor tudi kvalitetnih (trafo, dinamo, jeklenih) pločevin na našem tržišču je dokaj očitno. Posebno pomanjkanje čuti predelovalna industrija. Zato se je začelo že leta 1948 s pripravami za gradnjo. Pripravljeni projekti in načrti so dozorevali vse do 1952. leta, a del naprav je bil že v izdelavi. Dokončni projekt valjarne tanke pločevine je bil sprejet 1953. leta in iz programa posnemamo sledeče:

Sedanja valjarna tanke pločevine, grajena v letu 1933 s proizvodnjo letno 18.000 ton, se na istem prostoru poveča s še možno prodobljeno površino za povečanje kapacitete. Merilo te kapacitete je narekovalo več faktorjev:

- a) količina polfabrikatov v bodočih letih
- b) prostorna omejitev z
- c) uporabo obstoječih ogrodi in strojev
- d) čim manjši stroški povečanja kapacitet.

V okviru gornjega je bila določena kapaciteta 40.000 ton gotove pločevine. Toda ta številka še ne predstavlja realne slike povečanja kapacitete, ker se spremeni s predelavo postrojenj tudi asortiman fine pločevine. Tako pade delež sedanje črne pločevine celotne produkcije (18.000 t) od 48% na 27%, dočim se kvalitetna pločevina dvigne od sedanjih 52% na 73% (računano s 40.000 tonami).

Današnja postrojenja valjarne zahtevajo dokaj težaškega dela, zato je projektanta vodila misel za čim večjo mehanizacijo, ki se odraža v sledečem:

do sedaj odpade na 1 moža 51,4 tone produkcije, v dokončni izgradnji rekonstrukcije pa bo odpadlo 100 ton na moža.

Projektanti, domači valjarniški strokovnjaki, so imeli pač dosti težav pri vskladitvi starega z novim. Nekaj inozemskih projektov ni zadostilo zahtevam in dani situaciji obstoječega stanja. Toda dokončna predelava sedanjega projekta, ki se že realizira, se je izluščila v podjetju 1953. leta, tako kakor ga kaže slika.

II.

Vsa gradnja je razdeljena v dve etapi in sicer:

1. etapa:

- a) predelava težke proge
gradnja Ignis peči
podaljšanje žerjavne proge
valjčnica od Ignis peči do 1. ogrodja
predelava strojne peči 3
kasacija globinskih peči težke proge
nova valjčnica od 4. ogrodja v adjustažo palič. železa
nova valjčnica (Osiek) pred 4. ogrođjem (Universal)
2 novi dvizni mizi težke proge

Dandanes mnogi ne morejo razumeti, da lahko zasledujejo znanstvena raziskovanja poleg izsledkov, ki služijo neposrednim vsakdanjim potrebam človeka in človeške družbe, tudi smotre, ki so ravno tako važni in še važnejši kot vsakdanje koristi. Znanost je treba gojiti, ker je sama po sebi dragocena vrednota. Današnji pretirani poudarek koristnosti znanstvenega dela, ne more zadovoljiti radovednosti, podjetnosti, iznajdljivosti, vztrajnosti, potrpljenja in razočaranja znanstvenih raziskovalcev pri njihovem požrtvovalnem delu. Ne, znanstveno delo mora sloneti na prepričanju, da se v njem izražajo najvišje sposobnosti človeka in, da dviga vrednost njegove osebnosti.

Če tako pojmujeemo znanstveno delo, potem ni znanost samo nekaj privesek tehnike, pač pa neodvisno iskanijske resnice, kar dejansko tudi je.

Nekatera vprašanja, s katerimi se ukvarja znanost, so tako stara kot človeško spoznanje. Spet druga pa so čisto nova. O njih se starim modroslovcem ni niti sanjalo.

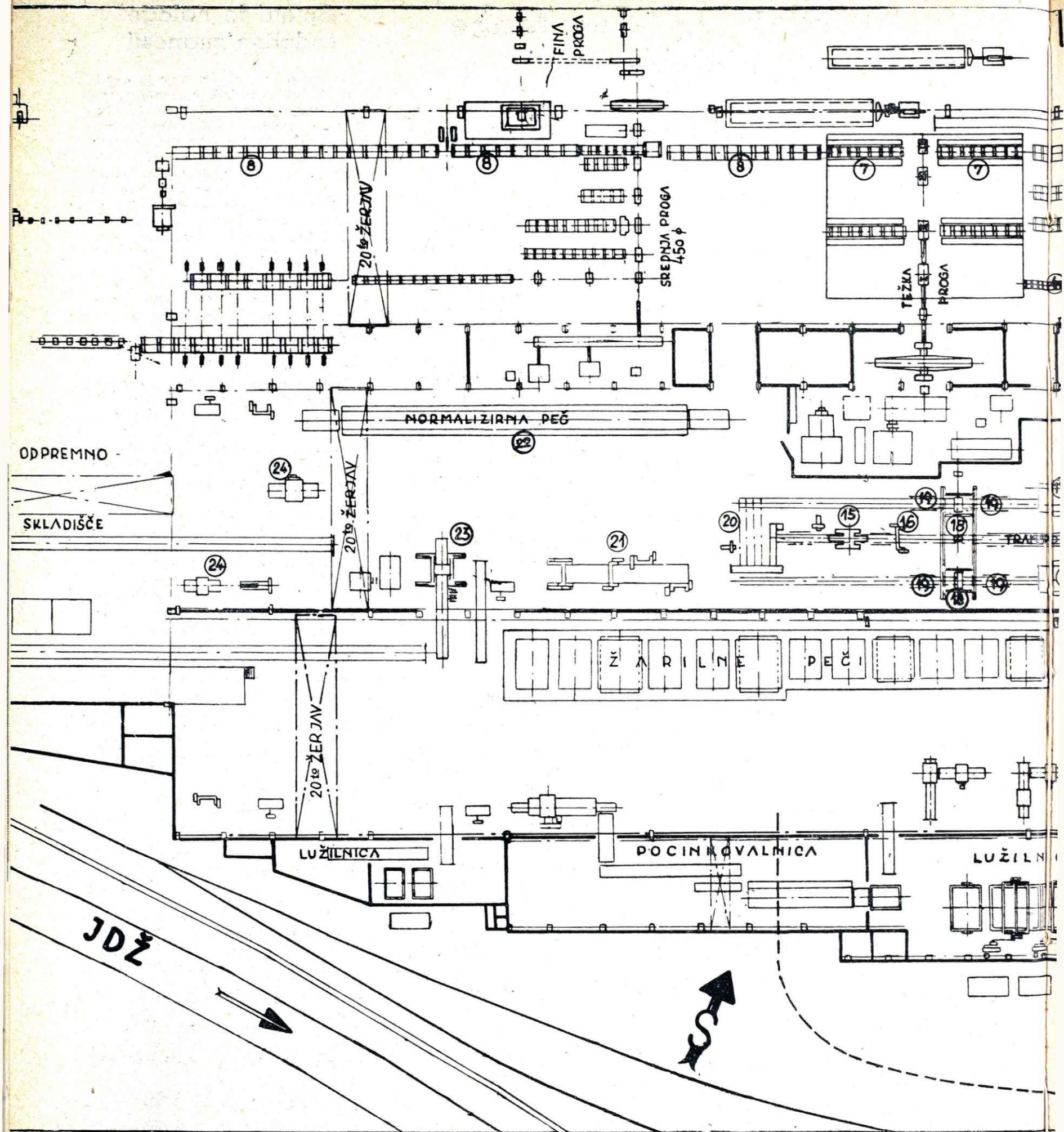
Vzemimo kot primer sodobna raziskovanja vsemirja. Danes se ne zanašamo več na odgovore metafizikov, ki trdijo, da je vesoljstvo ustvarila višja sila — bog, ko gre na primer za vprašanje obsega vesoljstva ali njegove starosti. Sodobna kozmologija, to je veda, ki se ukvarja z zakoni, ki vladajo vesoljstvu, je izkustvena znanost, ki sedaj prvič razpolaga s svojim laboratorijem in največjim 5,8 m dolgim daljnogledom na gori Palomar v Kaliforniji. Tam raziskujejo nova vprašanja, ki jih zastavlja odkritje resnice o vesoljstvu, ki ima svoje posebne gonilne sile in svojo zgodovino rojstva in smrti.

Jedrni fiziki poizkušajo odgovoriti na stari problem in spravljajo stare modroslovce v zadrego. Gre namreč za vprašanje: »Kaj je bistvo snovi?« Izkustvena znanost zastavlja to vprašanje drugače, in sicer: »Kaj veže skupaj atomsko jedro?« Poizkusi s ciklotronom in sinkrotonom (napravi za razbijanje atomov) so dokazali, da se snov lahko spremeni v energijo, pravtako kot se energija lahko spremeni v snov. Zato je delitev sveta v snov in energijo po naukih starih modroslovcev izgubila svoj prvotni smisel.

Spet drugi raziskovalci se ukvarjajo s problemi, ki nas bolj zanimajo, ker so v zvezi s potrebami vsakdanjega življenja. Tako na primer vprašanje: »Kako spreminjajo zelene rastline sončno energijo v kemične spojine?«

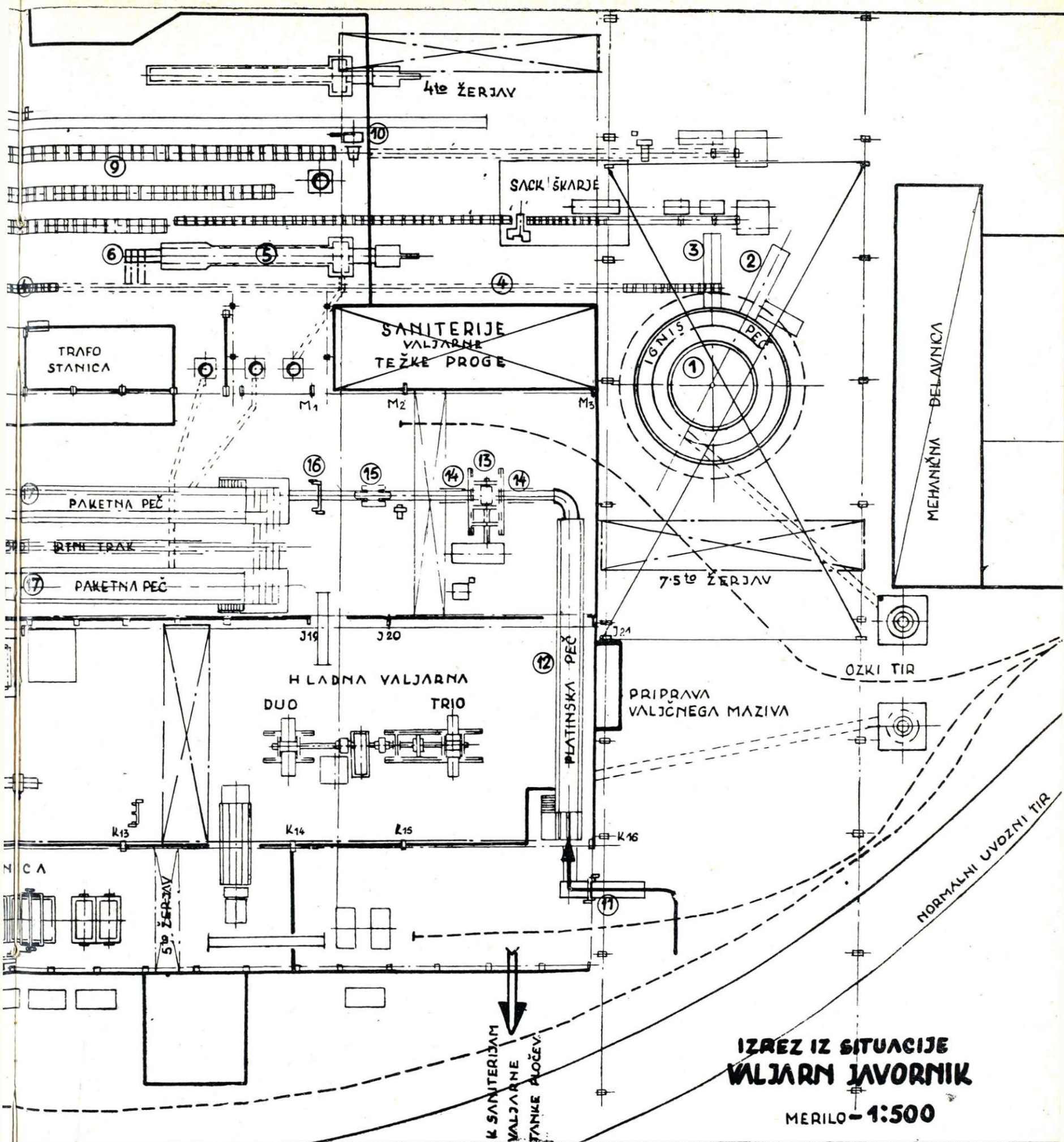
Vsakdo danes že ve, da gre za fotosintezo, ki vzbuja veliko zanimanje, saj brez dvoma upravičeno pričakujemo od nje še velike koristi.

Znanstvenike prav tako živo zanimajo druga vprašanja, kot na primer problem celice, iz katere izvira življenje. To vprašanje še vedno vzpodbu-

a) Predelava valjarne težke proge:

1. peč z vrtečim dnom (Ignis) in lopa nad pečjo 26×50 m
2. vkladalni stroj
3. izvlečni stroj
4. valjčnica 72.560 mm dolga od Ignis peči do I. ogrodja težke proge
5. predelana potisna peč z novim rekuperatorjem
6. prečni vlačilec ingotov potisne peči
7. novi dvizni mizi
8. valjčnica za 4. ogrodjem težke proge
9. valjčnica pred 4. ogrodjem težke proge (kasacija Osiek valjčnice)
10. navijalec trakov

b) Izgradnja valjarne tanke pločevine (I. etapa):

11. platinske škarije	17. paketni peči
12. platinska peč	18. duo-ogrodje s pogonom
13. trio-ogrodje s pogonom	19. dvižne mize duo-ogrodij
14. dvižni mizi za trio-ogrodje	20. hladilna miza (prečni transport)
15. dvojilec	21. grupa obrezovalnih škarij
16. čelne škarije	22. normalizirna peč
	23. dresirno ogrodje
	24. ravnalni stroji

ja kemike kot raziskovalce in živo zanima vse ljudi. Organski kemiki in genetiki skupno razmotavajo zelo zapletene verige, ki jih sestavlja po več desetitisočev atomov. Te verige atomov so molekule beljakovine, ki imajo posebno lastnost, da se same množijo. To lastnost imajo vse žive celice od svojih osnovnih beljakovin.

Znanstvena raziskovanja zajemajo torej široko kulturno področje izven tehnike. Zaradi tega sega znanost v obsežno vprašanja, ki zadevajo vso človeško družbo.

Če razmišljamo o raznih pridobitvah znanosti, ki nam nudijo velike udobnosti ali hkrati tudi zamotavajo naše vsakdanje življenje, bomo morda zaključili, da znanost ni vedno blagoslov za človeštvo. Če pa pomislimo, kaj vse je prispevala znanost k vojni tehniki, potem pa sploh nočemo več slišati o njej.

Nekateri trdijo, da nista praznoverje in nevednost nikdar bila tako strašna kot znanost, ki sedaj ogroža človeštvo s svojimi iznajdbami. Tisti, ki tako mislijo, so za to, da se zaustavi nadaljnji napredek znanosti. Toda če si bližje ogledamo to mnenje, bomo kmalu odkrili, da od nekdanj preganjanja človeštvo pravzaprav isto zlo, ki tiči v človeškem srcu. Ako to razumemo, bomo spoznali, da je odvisno le od nas samih, ali naj bo znanost mora, ki duši človeštvo, ali pa naj ga reši nadlog.

Kako veliko in odločilno vlogo v razvoju znanosti in prenašanju njenih izsledkov na praktična torišča dela imajo pri tem industrijski znanstveniki in inženirji, nam pokaže sledeč primer: leta 1928 je bilo v ZDA zaposlenih 200.000 inženirjev, to je eden na 100 industrijskih delavcev. Danes dela 400.000 inženirjev, od katerih pride vsak na 40 delavcev, v nekaterih panogah pa celo na 10 ali manj delavcev.

Naloga industrijskih znanstvenikov in inženirjev je v tem, da načrtno izkoriščajo za vsakdanje potrebe veliki zaklad znanja, ki ga je nakopičila znanost. Oni skrbijo zato, da sledi praktična znanost napredku čiste znanosti tik za petami.

Suženjsko delo so veliko lažje odpravili, ker so pred dobrimi 100 leti lahko takoj nadomestile mišično delovno silo sužnjev »konjske sile« parnih strojev, prav tako kot nadomestčajo v najnovejšem času eksplozivni pogonski stroji konje. V naši dobi pa ubira industrijska revolucija novo pot napredka. Gre za to, da stroji čimbolj nadomestijo možgansko delo pri nadziranju proizvodnje v tovarnah.

Mnogi se niti ne zavedajo tega najnovejšega napredka strojne tehnike, ker jih na to ne opozarja taka očitna pojava, kot je bil parni stroj, ko ga iznašel James Watt. Vendar temelji tudi današnja revolucija strojne tehnike na nič manj jasnem osnovnem nauku kot je nauk o spreminjanju toplote v pogonsko silo. Gre namreč za fizikalno načelo, ki ga poznajo inženirji kot nauk samoobnavljanja. Po tem fizikalnem načelu se obnavljajo

b) tanka pločevina:

kasacija proge 2200

in potisne peči proge 2200

gradnja platinske peči s trio ogrođjem

in dvižnimi mizami do paketnih peči

trafopodstanica z razdelilno postajo

paketni peči s transportnim trakom

duo ogrođje (demontaža koncem leta in prenos na nove temelje s pogonom)

adjustažni stroji in normalizirna peč

2. etapa:

a) proga za hladno valjanje pločevine

b) nova lužilnica za pločev. cagle in platine

c) nova mehanizirana pocinkovalnica

d) postavitve novih električnih žarilnih peči

e) postavitve naprave za zaščitni plin.

Druga etapa naj bi se gradila v letih 1955-56.

*

Prva etapa mora biti dograjena leta 1955, pri čemer je potrebno vgraditi vse došle količine različnega materiala poleg predstavitev starih naprav. Evo nekaj podatkov:

— lope, ki jih bomo dogradili tehtajo 600 t

— peči (4 + 1 + 1 predalčna) tehtajo 900 t

— plinovodi in kamini (6 kom) tehtajo 350 t

— ognjevdržne opeke za peči in dimnike 1400 t

— nove naprave (transport, valjčne škarje) 600 t

— reduktorji, pogoni in drugo 450 t

— vgrajenih bo 350 kom. elektromotorjev z dvema transformatorjema po 800 KW in dva 450 KW motorja za pogon trio in duo proge

— zgraditi bo treba trafopostajo z 2 transformatorjema po 100 KVA in

— 35 polj ogrođij s pomožnimi daljinskimi aparati za vkapljanje celotnega postrojenja

— za vse pa bo treba položiti nekaj deset kilometrov močnostnih in signalnih kablov.

— raznih cevovodov za energijo (tlačna, hladilna, pitna voda, para, zrak, kisik in dr.) bo več km

— vsa ta količina materiala bo vgrajena na temeljih, katerih kubatura betona znaša 9.500 m³, za kar bo

— potreben izkop 20.000 m³ zemlje.

Pri vseh teh gradnjah sodelujejo točasnno razen vseh lastnih delavnic Železarne, ki delajo z vso kapaciteto svojih zmogljivosti za kapitalno, še niz podjetij: Stroina tovarna Trbovlje, ZAR Zemun, Tovarna težkih alatnih mašina Železnik, Litostroj, Železarna Ravne, — z elektroopremo pa nas bo oskrbel „Rade Končar“ Zagreb, „Elka“ Črnuče, šamotno opeko pa bo izdelala v glavnem domača šamotarna poleg „Izolirke“ Ljubljana.

Iz inozemstva bomo uvozili v glavnem le električno in avtomatsko regulacijsko opremo in sicer iz Avstrije, Nemčije in Italije.

Za celotno izgradnjo bo potrebno 2.200.000.000 din. Stroški za prvo etapo bodo znašali 1.665.000.000 din.

III.

Vsa navedena dela in predelave so nujne, ker je treba kasirati globinski peči težke proge (najstarejši peči na Javorniku), katerih ena sega v lopo sedanje valjarne debele pločevine 2200. Ta ogrođja so ravno tako stara in niso vredna več večjih remontov, zato bo proga kot celota ukinjena, njeno kapaciteto in asortiman pa bo krila nova valjarna debele pločevine 2400. Ta bo tudi izdelovala

rebrasto pločevino na sedanjih ogrodjih, ki bodo prenešena v valjarno 2400. Lamele in trakovi do 600 mm širine bodo vključeni v program valjanja težke proge.

Zaradi vsakoletnih težav pomanjkanja vodne energije, je bil zgrajen elektropogon težke proge z 2500 KW, ki lahko žene proge še večje dimenzije.

Nova 16 tonska rotacijska peč, katere prednost napram ostalim je večja rentabilnost, bo nadoknadila globinske peči. Ta rotacijska peč je popolnoma enaka oni v valjarni 2400. Ker peč stoji pod 7.5 tonskim žerjavom na prostem, bo ta del proge prekrit z lopo in peč zvezana s progo z valjčnico in z valji in s posameznim pogonom v dolžini 72 m in hitrostjo 4 m v sekundi. Sedanja strojna peč 3 bo predelana v potisno peč z vrati na čelni steni in bo ingot dostavljen s prečnim transporterjem na valjčnico od rotacijske peči Ignis do I. ogrodka.

Z novo razširjeno valjčnico pred IV. ogradjem težke proge, dviznima mizama in valjčnico za IV. ogradjem do adjustaže paličastega železa pod srednjo progo 450 Ø, bo zavravana sredina valjčnic z IV. ogradjem proge in tako dana možnost valjanja trakov do 600 mm na Universalu.

S to predelavo bodo šele dani pogoji za rekonstrukcijo valjarne tanke pločevine. V maju, ko se bo kasirala valjarna debele pločevine 2200, bo možno zgraditi temelje nove valjarne in sicer: za platinsko peč, za katero se je izkop že začel pod 4 tonskim žerjavom, ki bo ukinjen pri sedanjih Sackovih vročih škarjah, bo lopa valjarne tanke pločevine 1300 in valjarne debele pločevine podaljšana do 7.5 tonskega žerjava. Trio ogrodka, katerega izkop je tudi že viden, bo izdelano novo in modernizirano, vendar bo začasno prenešeno še staro ogrodge na nove temelje tako, da bo čim manjši izpad produkcije. Na novem mestu bo producirala začasno le srednja pločevina, ki bo delala kot gotovo ogrodge. Med tem bo pa potekala gradnja paketnih peči in temeljev ter duo-ogrodja s transportnimi napravami, tako da bo možno v prvih mesecih leta 1955 prenesti duo-ogrodje na novo mesto, ki bosta vse dotlej obratovali še v sedanji lopi valjarne 1300.

V tem času bo treba tudi v adjustaži postaviti normalizirno peč, obrezovalne škarje ter dresirno ogrodge z ravnalnimi stroji. Adjustažni stroji bodo v glavnem prenešeni že obstoječi, razen škarij in normalizirne peči.

Vsa dela bodo mehanizirana in bo delo vodeno s komandnih pultov. Težko vročinsko delo valjanja bodo prevzele dvizne mize, transport pa Gallove verige.

Ta izgradnja tanke pločevine, kakor še vse ostale v bodočnosti predvidene gradnje, bodo temeljito spremenile izgled valjarne Javornik, kakor samega Javornika tudi. Vse te spremembe bodo vplivale tudi celo vrsto ostalih gradenj, kot so sanitarije, upravno poslopje, glavni vhodi in prometno omrežje. Med številnimi načrti različnih predlogov vseh teh problemov, še ni dokončno sprejete rešitve, zato o tem kdaj prihodnjič.

Dokaži svojo pripravljenost in
delavsko zavest
pri odstranjevanju vseh posledic
[škode, ki smo jo utrpeli
zaradi pomanjkanja energije

tudi vsi živi organizmi, ki se sami upravljajo.

Strojna pogonska sila je rešila tehniko njene odvisnosti od slabotne mišične sile. Stroji, ki sedaj nadzirajo industrijsko proizvodnjo, jo osvobajajo slabotnih človeških živcev. Tako se odpirajo sodobni tehniki obsežna področja temeljnih spoznanj, ki jih poprej zaradi omejene zmožnosti človeškega živčevja ni mogla raziskovati. S tem se odpirajo tudi nešteti doslej neizkoriščeni naravni viri, ki bodo lahko zadovoljevali človekove želje in potrebe.

Kemiki bodo iz ogljikovega monoksida in vodika že v začetku druge polovice 20. stoletja izdelovali ne samo tekoče gorivo, temveč tudi koristne kemikalije vseh vrst. Ogljikov monoksid bo kemijska industrija lahko dobivala iz cenenih kmetijskih pridelkov in se tako lahko redno oskrbovala s tem plinom. Ker se naravni viri zemlje vedno obnavljajo in nas oskrbujejo s potrebnimi surovinami, se danes človeštvu ni treba več bati, da se bodo izčrpali viri goriva.

Skratka, bistrim opazovalcem in znanstvenikom po vsem svetu je danes jasno, da bodo v prihodnjih 50 letih lahko odpravili gmotno pomanjkanje, ki ne bo več kot doslej nekaj nujen pojav na svetu. To lahko mirno trdimo, ker temelji ta resnica na današnji tehnični stvarnosti, na velikem zakladu spoznanj in znanja naše sodobne znanosti in na dokaznem bogastvu našega planeta. Po današnjem stanju tehnike je torej pojem siromaštva zastarel.

Konec sedemnajstega stoletja je Thomas Malthus izračunal, da narašča število prebivalstva hitreje kot njegova produktivnost, in je zaradi tega sklepal, da je ogromna večina človeštva obsojena, da se večno bori za golo življenje. To je veljalo v preteklosti. Danes pa se lahko sami prepričamo, ne samo o tem, da se je Malthus zmotil, temveč tudi, da je obrnil vzrok in učinek. Res je sicer, da je v preteklosti življenjsko izkustvo zavajalo k protislovju, da je siromaštvo vzrok visokega odstotka rojstev. Sodobna tehnika pa danes nudi narodom možnost, da povečajo svojo proizvodno zmogljivost v taki meri, da lahko daleč prekosi tudi najhitrejša naraščanja prebivalstva. Kjerkoli se je to v preteklem stoletju uresničilo, se je dvigala življenjska raven prebivalstva nad tisto, na kateri se množice morajo boriti le za golo življenje, odstotek rojstev pa je začel vpadati in prirastek se je začel ustaljevati.

Siromaštvo je v zgodovini močno vplivalo na sožitje plemen in narodov, ki so imeli za svojo glavno nalogo, da organizirajo svoje pripadnike v borbi proti drugim, zaradi pomanjkanja potrebnih sredstev za lastni obstanek. Danes pa lahko z zadovoljstvom ugotavljamo, da bodo težnje srečnejših narodov temeljito spremenile odnose med ljudmi in tudi mednarodno sožitje.

Sedaj gre samo še z vprašaje, če bo človeštvo v prihodnjih 50 letih de-

jansko odpravilo revščino. Danes ovirajo načrtno delo za odpravo pomanjkanja na svetu na žalost razna ostra politična vprašanja.

Ne smemo pozabiti, da je sama možnost, da se odpravi beda, zelo važen politični činitelj, saj je prav ta mogočno gibal današnjih socialnih in političnih gibanj v kolonijah in polkolonijah. Za odpravo bede pa ima današnja znanost že močna orožja v rokah in ta naj služijo le in samo vsemu človeštvu.

(Po AIS iz revije »The Scientific American«)

MISLI

Kako srečno bi marsikdo živel, če bi se za stvari drugih prav tako malo brigal, kakor se za svoje.

Lichtenberg

Mladini je ljubše če se jo vzpodbuja, kot pa poučuje.

Gothe

Vsak lahko zboljša svet in ga tudi more, če le hoče pri sebi samemu začeti.

Waggener

Nov motor na težki progi obratuje

Naša težka proga in pločevinska proga 2200 je bila do sedaj gnana s Peltonovo turbino 1600 KW, ki je za silo zadostovala za obratovanje, če je bilo dovolj vode v Javorniškem rovtu. Pred desetimi leti je bil postavljen motor 800 KS, s pogonom na jermenico, ki je dodatno poganjal progo. Jakost tega motorja je bila nezadostna in pri večjem pomanjkanju vode sta morali težka in pločev. proga stati, kljub temu, da je bilo dovolj električnega toka na razpolago.

Zato se je sklenilo, da se postavi nov motor. Bilo je predloženih več variant in sprejet je bil motor iz reparacij s sledečo karakteristiko:

Motor na istosmerni tok z učinkom 2500 KW, s sunki do 5000 KW, z 325 do 525 obratov na minuto in s pripadajočim motor-generatorjem v Leonhard šemi.

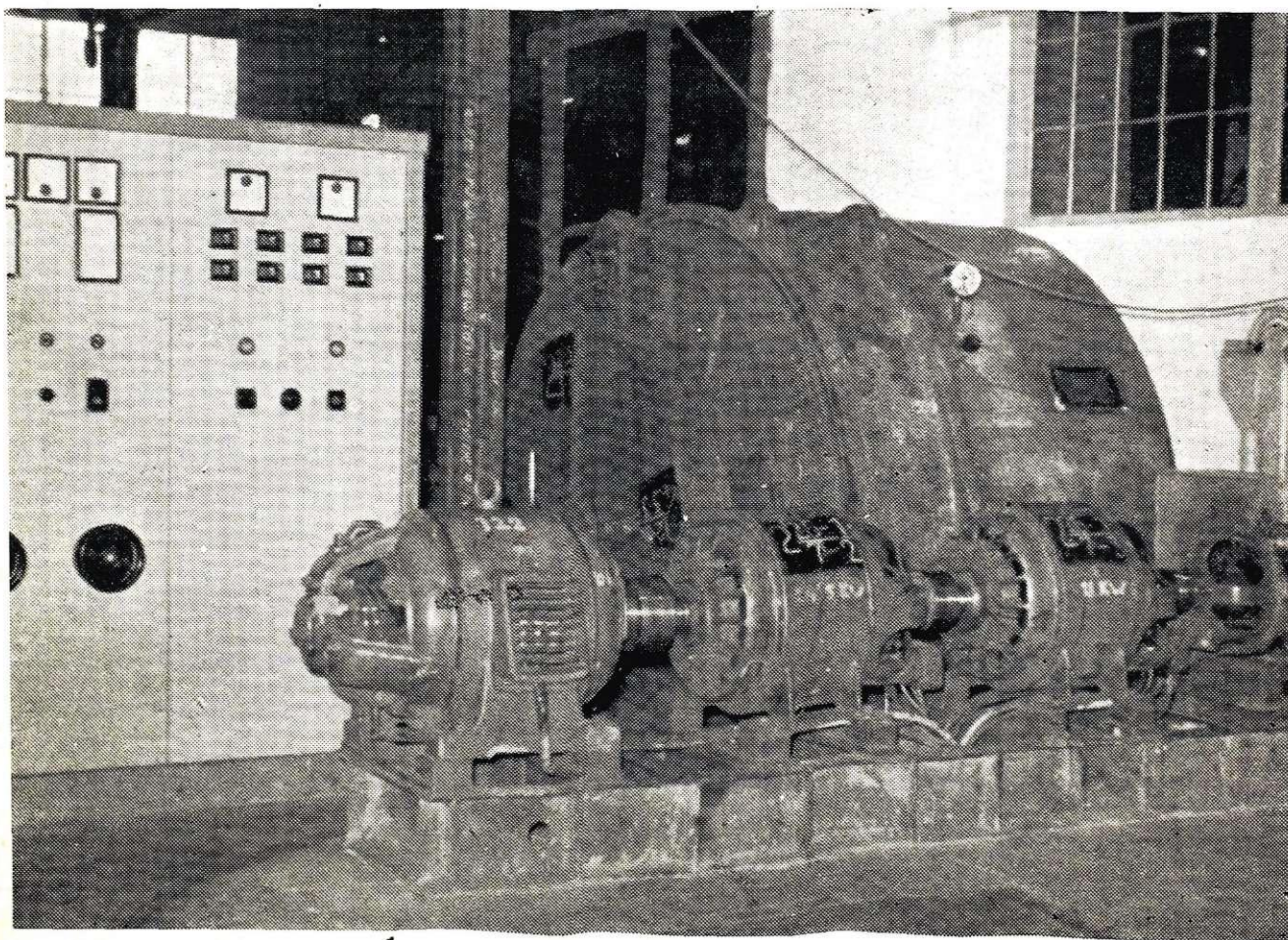
Za prenos in zmanjšanje obratov v razmerju 1 : 5,25 je bil naročen pri Litostroju reduktor.

Manjkajoče zaklopne naprave in instrumenti so bili naročeni v inozemstvu.

Meseca junija preteklega leta je pričelo gradbeno podjetje »Projekt« z izgradnjo temelja, ki je bil dovršen v začetku oktobra. Montažo je izvršilo podjetje »Rade Končar«.

Dne 15. 2. t. l. je novi motor pričel obratovati. Proizvodnja se je takoj dvignila od 120—150 t na preko 300 t dnevno.

Produkcija težke in ploč. proge 2200 mm je z novim motorjem zasigurana tudi v zimskih mesecih. Poleg lega bo pa možno dvigniti proizvodnost dela tudi s stalnim obratovanjem.

Novi pogonski motor težke proge tik po montaži

VTISI IZ TURČIJE

Med deželami bližnjega Orienta je Turčija med tistimi o katerih je vsak od nas že mnogo slišal in čital. Neštete jugoslovenske narodne pesmi in pripovedke nam Turčijo slikajo v njenih najbolj pestrih barvah. Vsebina zgodb nam jo s svojo orientalsko mistiko zavija v plašč divje romantike.

In vendar je danes potovanje v Turčijo vse prej kot romantično. Če potuješ z Orient-ekspresom, se stvari odvijajo v neki klasični monotonosti. Več ali manj zanimiva pokrajina, nebroj meja s carinskimi pregledi in vedno istimi vprašanji. Vse to ti da možnost, da se skoraj v 3 dnevnem potovanju poglobiš v zgodovinska in narodopisna razmišljanja. Če pa potuješ z avionom, kar ti vzame komaj 5 ur,

Turčije, pod vodstvom velikega revolucionarja Kemala Ata Türka. Pestra zgodovina, ki so jo jugoslovanski narodi v veliki meri doživljali in dolga stoletja na svojih ramenih nosili breme stare turške vladavine, ki je svoje politično in gospodarsko blagostanje gradila na verski nestrpnosti, nasilju in izkoriščanju drugih narodov, ne pa na svojem lastnem delu.

Ko smo brezhibno pristali na letališču je bila ura skoro 11 ponoči. Že med letom smo premaknili ure za eno uro naprej, da bi se ujemale s turškim uradnim časom. Carina in pregled potnih listov nam je potrdila to, kar smo v domovini slišali o pristnih prijateljskih odnosih med našo in turško

Panorama Istanbula z zalivom
Zlati rog ponoči

od katerih polovico zavzame izpolnjevanje številnih obrazcev in vprašalnih pol, res skoro ne prideš do razmišljanja. Kolikor ti čas dovoljuje, se na levo in desno lahko razgledaš po enolični rjavkasti površini zemlje, na kateri se v mikroskopskem merilu pojavljajo mesta, naselja, ceste in reke. Šele pri Solunu, ki ga preletiš v elegantnem zavoju postaja razgled interesantnejši. Letiš nad Egejskim morjem v neštetimi otoki in polotoki, ki obudijo spomin na grško mitologijo. A še predno preletiš zadnji prst polotoka Halkidike, se že toliko zmračí, da se začnejo izgubljeni obrisi zemlje. Letiš v temi, ki je vedno gostejša. Več kot dve uri ne vidiš drugega kot kakšno slabotno svetlobno točko naselij na obali Egejskega morja ali reflektorjev ladij.

In v teh zadnjih 2 urah, v kolikor si preje izpolnil številne formularje, lahko z brzino obnoviš v spominu zgodovinski potek Turčije od ustanovitve mogočnega osmanskega čarstva v začetku 14. stol. na ruševinah razkrajajočega se vzhodno rimskega Imperija Bizanca, preko dobe velikih osvajalnih pohodov v dežele jugovzhodne in srednje Evrope, do razpada Sultanata, kot zastarele, politično in ekonomsko nemogoče oblike državne ureditve po 1918, pa vse do ustanovitve narodne republike

državo. Med tem, ko so drugi potniki morali v dolgotrajni proceduri čakati na razna odobrenja, podpise in pečate, je grupa Jugoslovancev v najkrajšem času skoro brez spraševanja bila odpravljenjena.

Trgovinski odnosi s Turčijo se iz dneva v dan krepijo. Mnoga podjetja so v preteklih letih z uspehom vršila blagovno menjavo med obema državama. Napram Jugoslaviji je v pogledu industrializacije Turčija približno na istem nivoju, kot je Jugoslavija napram zapadni Evropi. Poleg gospodarskega je važen tudi politični faktor. Turčija je odločujoč činitelj miroljubne politike v prednjem delu Azije.

Turčija je zemlja velikih ekonomskih perspektiv. Na ogromnem teritoriju ki obsega 772.000 km² trenutno živi samo 17 milijonov prebivalcev, torej na km² komaj 22. Zemlja je skoraj ekonomsko neraziskana. Šele zadnja leta je privabila v večjem številu inozemski kapital, ki išče možnosti eksploatacije neizčrpnih bogastev Turčije. Tudi vlada sama skrbi z vsemi sredstvi, da se vključujejo v gospodarsko življenje dežele vedno nova podjetja. V tem cilju se podeljujejo krediti za investicije trgovskim družbam pa dajejo subvencije in olaj-

Egipčanski obelisk, ki so ga Turki kot relikvijo iz osvajalnega pohoda prepeljali iz Egipta v Istanbul pred kakšnimi tisoč leti. Obelisk je iz enega kosa in tehta 50 ton. V ozadju džamija Sultana Ahmeda.

šave. Čeprav so proizvodni odnosi še vedno kapitalistični in bazirajo na privatni iniciativi posameznikov ali grup, je država preko svojih političnih organizacij v veliki meri posegla v gospodarsko dogajanje. Kontrola uvoza in izvoza je v gotovem smislu strožja in centralnejša, kot pri nas.

Med tem ko smo Jugoslovani pričeli z intenzivnejšim gospodarskim sodelovanjem s Turčijo, šele po II. svetovni vojni, so druge evropske države že desetletja sistematično obdelovale turško tržišče. Na posameznih področjih, predvsem v ekstraktivni proizvodnji, rudarstvu, težki industriji itd., se vodi med posameznimi finančnimi in kartelnimi skupinami ostra konkurenčna borba. O tem se tujec prepriča že na kratki progi od letališča do Carigrada. Ogromni reklamni napisi se na 30 km dolgi cesti vrste vsakih 100 m na obeh straneh. Tu vidiš vse pomembne svetovne firme, ki ponujajo blago francoskega, britanskega, ameriškega, nemškega, švedskega in vsemogočega porekla. Od bencina, preko avtomobilov, traktorjev, elektromotorjev, poljedelskih strojev, hladilnikov, radio aparatov, do pariške modne konfekcije in luksuznih izdelkov. S to reklamo je izražena situacija na turškem tržišču z vso prikrito borbo in vsemi posledicami za turško ljudstvo. Ko smo dospeli do mestnih

vrat, ali bolje, do njenih ostankov, se nismo mogli ubraniti vtisa, da se je čas razvoja v tem delu Turčije ustavil v 18. ali 19. stoletju. Obzidje, ki je nekoč uspešno branilo carigrasko prebivalstvo pred vpadi nomadskih plemen, še kljubuje vremenskim neprilikam, vendar vse kaže, da bodo desetletja polagoma izbrisala njih sledove, v kolikor se ne bo skrbelo za boljše vzdrževanje. Zgradbe izgledajo sicer mestne, vendar po svoji leseni strukturi, včasih z ogromnimi špranjami, da bi videl skoraj s ceste v notranjost sob, ali že vse nagnjene pod vplivom vremenskih vplivov, kažejo zelo zanemarjeno sliko, za katero slutiš revščino in zaostalost.

Ko smo prekoračili enega od bližnjih mostov čez zaliv „Zlati rog“, imenovan „Horn d'or“, smo šele prišli v ulico z mestnimi zidanimi zgradbami, hoteli, stanovanjskimi bloki, kavarnami itd.

Z orientalskim elementom smo se seznanili sredi noči v hotelu, katerega okna so gledala na veliki vrt. Tam je igrala narodna godba in ob njeni spremljavi so pele pevačice melanholične narodne pesmi. Čeprav imamo Jugoslovani dovolj smisla za vse vrste narodne glasbe, se naša ušesa dolgo niso mogla navaditi na monotonost in turobnost turških napevov. Šele po več tedenskem bivanju v Turčiji, ko spoznaš mentaliteto, običaje ljudstva in zgodovinske okolnosti, pod katerimi so se kulturno razvijali, polagoma začneš dojemati njih narodno glasbo.

Prišli smo v soboto. Nedelja je dan, kjer se tudi v Turčiji ničesar ne opravi — dan počitka. Izkoristili smo ga z ogledom glavnih zanimivosti — Carigrada, odnosno Istanbula, kot ga imenujejo Turki.

Istanbul leži v južnem delu Bosporja, morske ožine, ki v dolžini skoro 32 km loči evropsko celino od azijske in veže Marmorno morje s Črnim morjem. Večji del naselbin se je skocentriral okoli ozkega, kakšnih 500 m širokega in 7,5 km dolgega zaliva, ki je po svoji tipični obliki dobil naziv „Zlati rog“ ali v bizantinskih časih CHRYSOKE-RAS. Istanbul, ki zavzema 5568 km² površine in šteje z okolico 1.179.666 prebivalcev se deli v več naselbin, od katerih so na evropski obali pomembne, Stanbul, Galata in Pera, kar predstavlja 3/5, na azijski obali pa Skutari, Haydarpasha in Kadiköy. Na obeh straneh Bospora je nebroj malih naselbin, ki povezujejo v skoro nepretrganem pasu Egejsko s Črnim morjem. Mesto se razteza na 7 gričih. Stari del mesta Stanbul je 1908. leta utrpel veliko škodo od požara, ki je uničil skoro polovico hiš in mošej. Predel Galata-Pera je s svojimi modernimi zgradbami in ulicami „Poslovni del Istanbula“. Sredi Galate je tkz. „Galata stolp“, ki s svojim razgledom objema celotno panoramo Zlatega roga, del Marmorskega morja in Bospora. Pera je evropski del Galate, ki nudi tujcu vsa udobja modernega vlemesta, nima pa zgodovinskih posebnosti.

Med največje znamenitosti Istanbula spadajo vsekakor mošeje. Delijo se v 3 grupe, z ozirom na to, kdo jih je gradil. Svetovno znane so mošeje, ki so jih gradili sultani. Za njih je značilen ogromen obseg, številne kupole in minareti. Najmogočnejše

so Aga Sofija, Sultan Ahmed, Sülejmanija, Bajazitova mošeja, Farih mošeja, Sultan Selim mošeja itd. Običajno so obdane s stebriščnim preddvorom in mošeje imajo pravico svečanega cerkvenega obreda v petkih in v dnevih Bajrana. Imajo tudi cesarske lože. Navadne mošeje so v skromnejšem me-

rilu gradili vezirji, paše, bogati beji in privatne osebe. Poleg večjih in srednjih mošej ima Istanbul preko 200 malih kapel, katerih vsaka za sebe predstavlja zgodovinski spomenik. Večina mošej je nastalo v dobi velikih osvajalnih pohodov v Evropo v toku 16. stoletja. (Konec prihodnjič)

PREGLED VAŽNIH ZAKONSKIH PREDPISOV

URADNI LIST FLRJ

Št. 5/1 z dne 1. 1. 1954 Navodilo o honorarnih uslužbencih je objavila personalna komisija Zveznega izvršnega sveta. V začetku povdarja, da so honorarni uslužbenci osebe, ki se praviloma jemljejo začasno v službo, da opravijo določene posle proti nagradi. Ob sprejemu se sklene pogodba in določi honorar pavšalno, v mesečnem znesku ali na uro.

Št. 7/1 Navodilo h kontnim planom gospodarskih organizacij. — Uvodno povdarja, da vodijo gospodarska podjetja in obrti poslovne knjige po načelih dvojnega knjigovodstva le v manjših gospodarskih organizacijah z majhnim celotnim dohodkom pa po načelih enostavnega knjigovodstva. Okrajni ljudski odbor odredi podjetja, ki vodijo poslovne knjige po načelih enostavnega knjigovodstva.

Št. 14/1 Odločba o jugoslovanskih standardih za strojne nože, vgrezače, cink in volno.

Št. 22/2 z dne 20. 1. 1954 — odredba o zunanjetrgovinskih strokah.

Št. 25/2 Navodilo za izvajanje uredbe o prometnem davku povzema splošno načelo, da se plača prometni davek samo od tistih proizvodov dobrin, pravic in storitev, za katere je to odrejeno v tarifi prometnega davka. Prometni davek se plača samo enkrat. Obenem pa tudi določa, da se sme občinski prometni davek uvesti samo za tiste proizvode, dobrine, pravice in storitve, ki so navedene v tarifi prometnega davka. Davčni zavezanci so: glede prometa s proizvodi proizvajalec, glede prometa z uvoženimi proizvodi uvoznik, glede prometa z dobrinami prodajalec in glede storitev njihov izvrševalec.

Št. 28/3 z dne 27. 1. 1954. Navodilo k uredbi o zaključnih računih gospodarskih organizacij za l. 1953 je obsežno in ima priložen osnutek bilance.

Št. 30/4 z dne 28. 1. 1954. Uredba o posojilih za gospodarske investicije določa, da se dajejo posojila po razpisu tistim zahtevalcem, ki ponudijo najugodnejšo obrestno mero. Pri tem pa postavlja določene pogoje. Sklene se posebna pismena posojilna pogodba, za katero predpisuje tudi vsebino.

Št. 31/4 Uredba o kreditih za obratna sredstva in drugih kratkoročnih kreditih loči kredite za stalna obratna sredstva in kredite za dopolnilna obratna sredstva. Koristniki kreditov smejo uporabiti pridobljena sredstva samo v namene, za katere so jih dobili. Koristniki plačujejo obresti: redne in zamudne.

Št. 32/4 Uredba o skupnostih elektrogospodarskih podjetij določa, da je preskrba potrošnikov z elektr. energijo javna služba. Zato se združujejo podjetja, ki se bavijo z elektr. proizvodnjo, prenosom ali prodajo elektr. energije. Skupno se ustanovi republiški izvršni svet za lasten teritorij. Skupnost je pravna oseba s posebnim statutom in organi.

Št. 33/4 Uredba o gradbenih podjetjih določa, da velja za vsako gradbeno organizacijo, organizacija ki se stalno ukvarja samo z gradbeno delavnostjo.

Št. 34/4 Uredba o bankah in hranilnicah pozna Narodne banke in komunalne banke. Zvezni izvršni svet pa lahko ustanovi še druge banke. Banke in hranilnice so samostojne gospodarske organizacije s položajem pravne osebe. Za obveznosti Narodne banke je porok FLRJ, za obveznosti komunalnih bank in hranilnic pa okr. odbor. Podrobno obravnava naloge in organizacijo Narodne banke, komunalne banke in hranilnic.

Št. 35/4 Uredba o spremembah in dopolnitvah temeljne uredbe o nazivih in plačah uslužbencev drž. organov predvideva sledeče oblike plač: temeljna plača, dopolnilna plača in položajni dodatek. Lahko pa se dajejo uslužbencem tudi proložnostne nagrade.

Št. 41/4 Uredba o prometnem davku od nepremičnin in pravic uvaža progresivno obdavčenje glede na vrednost.

Št. 46/5 z dne 29. 1. 1954 Uredba o kmetijskih zadrugah določa, da se kmetje zaradi kmetijske proizvodnje organiziranja ali pospeševanja raznih delavnosti združujejo v kmetijske zadruge. V svojem okviru lahko ustanavljajo gospodarska podjetja, obrti in samostojne obrate. Lahko pa kmetijska zadruga tudi sama opravlja določene gospodarske dejavnosti. Sklep o ustanovitvi kmetijske zadruge mora potrditi OLO. Zadržno premoženje je družbena last in z njim gospodari zadruga. Notranjo organizacijo določajo pravila.

Št. 47/5 Uredba o produktih borzah predvideva, da so njeni borzni posli organiziranje sestankov za sklepanje kupnih in prodajnih pogodb ob kmetijskih pridelkih in njihovih izdelkih. Borzne posle lahko sklepajo samo gospodarske organizacije, ki se bavijo s kmetijsko delavnostjo. Dovoljeni so terminski posli, prepovedani pa diferenčni posli.

Uspehi na jeseniških šolah

Spet je po semestralnih počitnicah živo v šolah in konec leta je vedno bližji. Nekateri so se vrnili s počitnic v šolo vedrih obrazov, večina pa z grenkimi občutki, ker z doseženimi uspehi koncem prvega polletja letošnjega šolskega leta niso bili zadovoljni. Seznaniti širšo javnost o učnih uspehih jeseniških šol koncem prvega polletja šolskega leta 1953/54 bo vsekakor primerno in vzgojno.

Pa si oglejmo posamezne šole:

Osnovna šola: V 15 oddelkih je 642 učencev ali povprečno nad 40 učencev v enem oddelku. Negativno je bilo koncem leta ocenjenih 16,5% učencev. Prvi razred je izdelalo 87,21%, drugi razred 87,18%, tretji razred 80% in četrti razred 79,5%. V skupnem je izdelala prvo polletje 83,5% učencev, kar je vsekakor lep uspeh. Šola ima 642 učencev in le šest učilnic, vsled česar se vrši pouk dopoldne in popoldne, trije razredi pa gostujejo v poslopju gimnazije. Uspehi bi bili še znatno boljši, če bi bila šola v lastni zgradbi, kjer je sedaj gimnazija. Tu bi se lahko vršil ves pouk dopoldan, ko je delovna zmogljivost učencev in učiteljev dosti večja kot v popoldanskih urah. Vsekakor bo nujno, pristopiti h gradnji novega gimnazijskega poslopja, da bo prišla osnovna šola nazaj s svojo zgradbo.

Gimnazija, ki ima 701 dijaka, od teh 540 v nižjih in 161 na višjih razredih, je imela ob polletju le tri odličnjake, od teh enega na višji in dva na nižji gimnaziji. V skupnem pa je izdelalo prvi razred 33%, drugi razred 29%, tretji razred 26% in četrti razred 27% ali nižjo gimnazijo v skupnem 29,5%. Peti razred je izdelalo 55%, šesti 34%, sedmi razred 37% in osmi razred 75% ali v skupnem višjo gimnazijo 47%. Razmeroma slabi uspehi v nižji gimnaziji ponovno dokazujejo, da bi bilo nujno za one, ki so se odločili za poklic katerekoli obrti organizirati posebno šolo, po sestavu podobno nekdanji meščanski šoli. V tem primeru bi sprejemala gimnazija le one dijake, ki so se odločili za resen študij in bi bil tudi uspeh nemalo drugačen. Dalje je treba tudi pri gimnaziji omeniti, prenatrpanost nekaterih razredov, prenatrpanost učnega programa, slabosti nekaterih učnih knjig, ki marsikje pozabljajo, kaj se od otroka sme zahtevati in popoldanski pouk, ki prav gotovo ni enak dopoldanskemu.

Metalurška industrijska šola ima vsega 244 učencev, ki se uče raznih kovinskih in metalurških poklicev. Ob prvem polletju je izdelalo prvi razred 55,23%, drugi razred 61,29% in tretji razred 71,42%. Ob polletju je izdelalo 164 učencev, ali 67,21%. Odličnjakov je bilo ob polletju 8, povprečen uspeh šole pa je 3,09. Učenci imajo poleg teoretičnega pouka tudi praktičen pouk v šolskih delavnicah ter delno v obratih Železarn, kjer se izučujejo praktično za svoj poklic. Za Metalurško industrijsko šolo je velika pridobitev novo šolsko poslopje, kjer so učilnice sodobne in ugodno vplivajo kakor na učence, tudi na predavatelje.

Vajensko šolo obiskuje 144 učencev in učenk, ki se uče pri zunanjih obrtnikih raznih poklicev. Ob prvem polletju je bilo pozitivno ocenjenih 85 učencev ali 59%. Prvi razred je izdelalo 69,7%, drugi razred 52,2% in tretji razred 61,7%. Ob polletju je bilo na šoli 12 odličnjakov. Šola ima primerne učilnice v poslopju Metalurške šole, kar vpliva ugodno na učne uspehe, neugodno pa vpliva na učne uspehe nerazumevanje nekaterih mojstrov do pouka na šoli in še vedno nedopustno izkoriščanje vajencev-učencev.

Metalurški tehnikum Železarn Jesenice ima le še tretji in četrty razred, ker se postopoma ukinja. Tretji razred obiskuje 24 dijakov, četrtega pa 17. Ob polletju je bilo pozitivno ocenjenih 65,9% dijakov, od tega v III. razredu 66,7% in v IV. razredu 64,8%. Ob polletju na šoli ni bilo nobenega odličnjaka. Obiskovalcem Metalurškega delavskega tehnikuma dela največje težave tuji jezik — angleščina. Dobri pa so iz strokovnih predmetov, ki jim bodo v bodočem poklicu diplomiranega obratnega tehnika, predvsem koristili. Konec letošnjega šolskega leta bo šola zaključilo in diplomiralo 17 kandidatov, prihodnje leto pa 24, v kolikor bodo III. in IV. razred dokončali. S posebnimi problemi se tehnikumu ni treba boriti, ker uživa polno razumevanje s strani uprave Železarn Jesenice. Dijaki imajo dnevno po 5 do 6 ur pouka poleg tega pa so po 4 ure zaposleni v Železarni, kjer se praktično izpopolnjujejo. Biti dnevno po 5 ur v šoli, pa 4 ure na delu v Železarni, voditi razne funkcije in biti v večini primerov družinski oče, je za slušatelje Metalurškega tehnikuma velika žrtev in nedvomno omenjeno vpliva v veliki meri tudi na učni uspeh.

Ostane še **glasbena šola**, ki je za nekatere manj važna, v resnici pa prav tako važna kot ostale šole in služi za svoje delovanje vse priznanje. To šolo obiskuje 140 gojencev, ki se uče klavirja, violine, violinčela, kontrabasa, raznih pihal, petja in nauka o glasbi. Letošnji polletni uspeh je bil zelo dober in prekaša dosežanje. Že dosedanja leta je bila jeesniška glasbena šola najboljša med podeželskimi glasbenimi šolami v vsej Sloveniji. S smotrnim in požrtovalnim delom vodstva in predavateljev pa bo storila šola

Št. 48/5 Uredba o obrtnih delavnicah in obrtnih podjetjih določa, da so obrtne delavnice lahko samostojne gospodarske organizacije, v sestavu obrtnega podjetja, obrtne zadruge, ali v sestavu drugih gospodarskih organizacij. Obrtna delavnost lahko obsega eno ali več strok.

Št. 50/5 Uredba o uporabi sredstev rezervnega sklada gospodarskih organizacij predpisuje, da se ta sredstva lahko uporabljajo za izravnavo nenakomernih dohodkov med letom in za kritje poslovnih izgub.

Št. 51/5 Uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o prejemkih delavcev in uslužbencev gospodarskih organizacij, kadar niso na delu.

Št. 56/5 Uredba o izdelavi in potrditvi investicijskega programa.

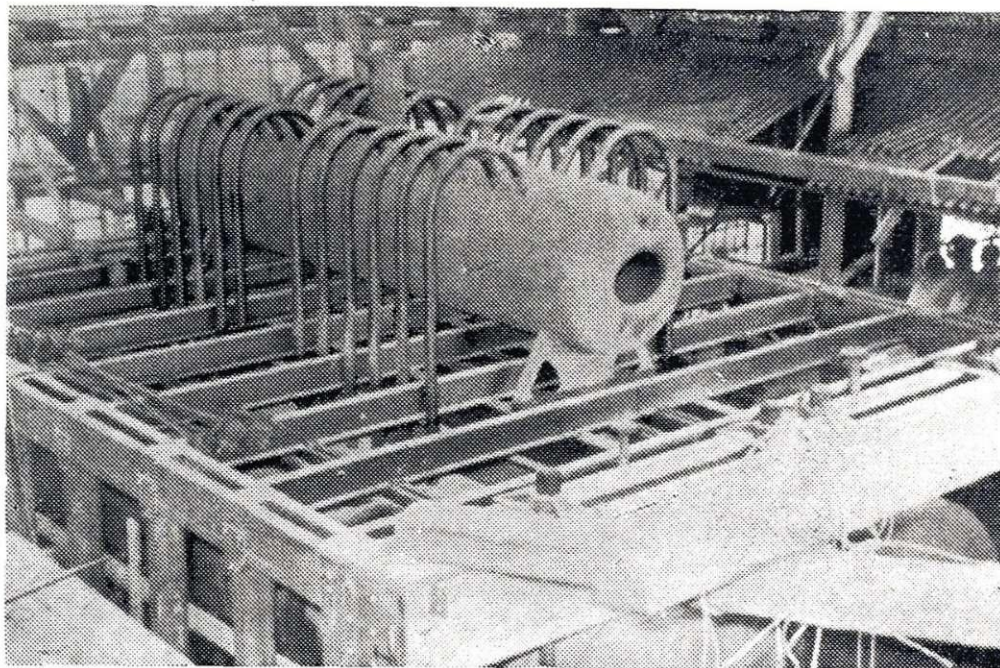
Št. 57/5 Uredba o zagotovitvi plač sklada gospodarskim organizacijam.

Št. 60/5 Uredba o spremembah in dopolnitvah posebnih določb o prekrških v zveznih zakonih in drugih predpisih, ki določajo upravne kazni za gospodarske organizacije.

URADNI LIST LRS:

Št. 8/3 Odlok o uporabi planskih instrumentov za l. 1954 navaja stopnjo davka od dobička za potrebe LRS, ki znaša 20%. Stopnja temeljne dohodnine znaša 6%.

Št. 47/3 objavlja odlok LOMO Jesenice o priznanju samoplačnikom pri plačevanju zdravstvenih storitev.

Notranjost nove kalorične centrale, kjer se prepletajo številne cevi med kotli in rezervoarji.

v letošnjem šolskem letu še korak naprej. Med drugim je ponovno uvedla šolski pevski zbor in kar je še važnejše interne produkcije gojencev in predavateljev, ki bodo na vsaka 2 meseca.

Šest jeseniških šol obiskuje v skupnem 1919 učencev, oz. dijakov. To število šol in učencev oz. dijakov je v primeru s številom šol in učencev v stari Jugoslaviji, ko smo imeli na Jesenicah največ dve oz. tri šole in daleč pod tisoč učencev, dokaz velikega napredka in še večje skrbi za vzgojo mladine ter strokovno vzgojo učencev posameznih strokovnih šol. Predavateljem vseh šol gre vse priznanje, želeli pa je, da bi z njihovo pomočjo ter s sodelovanjem s starši in predvsem s čim intenzivnejšim učenjem učencev in dijakov samih, dosegli v bodoče še boljše uspehe.

U. P.

Pristopi
tudi Ti
v
gasilske
vrste!

RAZVOJ MIKROBIOLOGIJE

Šibasaburo Kitasato, japonski zdravnik, se je decembra 1859 začel ukvarjati z mikrobiologijo v času, ko so bili položeni šele prvi temelji za nenačuden razvoj te znanosti. Takrat je minulo le nekaj let odkar je francoski kemik in bakteriolog Louis Paster spoznal važnost mikrobov kot povzročiteljev fermentacije in bolezni, kar je odprlo na široko vrata razvoju mikrobne fiziologije in inustrijske mikrobiologije na eni ter medicinske bakteriologije na drugi strani. Temu so sledila odkritja nemškega bakteriologa Roberta Kocha (Nobelovega nagrajenca za medicino iz leta 1905), ki je izoliral in indentificiral povzročitelja tuberkuloze in, ki je uvedel novo tehniko za izolacijo in gojitev bakterij iz naravnih substratov, ki je povzročila v bakteriologiji naravnost revolucijo.

Kitasato, učenec in kasneje sodelavec Kocha, je mnogo pripomogel, da je poznavanje bakterij kot povzročiteljev bolezni naglo napredovalo. Leta 1889 mu je uspelo vzgojiti bacile tetanusa. Dejstvo, da ni mogel najti teh bacilov v živalih, ki so poginile za tetanusom, ga je privedlo do misli, da je ta bolezen verjetno posledica zastrupitve in ne razmnoževanje bakterij. Tej misli so sledile študije o tetanusovem protistruhu, ki jih je napravil leta 1890 skupaj z Emilom von Behringom. Kitasato je nato s študijem raznih živinskih kužnih bolezni razširil pojem anaerobične bakterije (to je bakterije, ki živi brez prostega kisika) kot povzročitelja bolezni in podprl Pasteurjevo tezo o anaerobiozi. Njegove študije o kužnem bacilu so mnogo pripomogle k razvoju metod za pobijanje organizmov, ki povzročajo bolezni.

Najvažnejši pa je Kitasatov prispevek h kontroli tetanusa, ki je največ pripomogel k razvoju nove vede o imunologiji (veda o odpornosti proti bacilom). Dokazal je, da zavisí imuniteta (odpornost proti kužnemu bacilu) od sposobnosti krvi ali boljše krvnega seruma, ki napravi za naškodljiv strup, ki ga proizvaja kužni organizem. Nevtralizacijski uspeh seruma je bil tako velik, da so lahko serum prenesli od ene živali v telo druge živali. To je bil temelj zdravljenja s serumi in antitoksini. Besedo „antitoksin“ sta prva uporabila Behring in Kitasato. Od njuju skovana beseda je našla pot v zdravniško znanost skupaj z „imunoterapijo (zdravljenje na osnovi imunitete) *1) in „kemoterapijo“ (zdravljenje s protistruhi) **2). Nemški bakteriolog Paul Ehrlich in Kitasatov učenec Hata sta kasneje odkrila prvo važno in v velikem obsegu uporabljano kemoterapevtično zdravilo, salvarzan.

*1) Odpornost proti določenemu bacilu je pri posamezniku lahko popolnoma slučajna. Umetno pa se doseže s cepljenjem, kjer pod vplivom vbrizganega seruma, kri začne sama proizvajati protistrupe proti določenemu bacilu. Na ta način so v zadnjih desetletjih doseženi čudoviti uspehi s cepljenjem otrok proti raznim kužnim boleznim kot so koza, davica in v zadnjem času celo tuberkuloza. Nič manjši uspehi pa niso doseženi s cepljenjem proti

Čeprav velja Pasteur za pionirja mikrobiologije in je Koch uvedel skrbno tehniko pri izoliranju in kultiviranju mikroorganizmov sta vendar šele Kitasato in Behring prenesla te misli v praktično imunoterapijo, med tem ko smatrajo Ehrlicha za očeta kemoterapije. Zlata doba bakteriologije je bila sredi svojega razvoja.

Naj tu omenim razvoj mikrobiologije, ki v zadnjem času mnogo obeta. Predvsem nasprotujoče si odnose med mikrobi pri vplivu enega organizma na drugega v mešani mikrobiološki naselbini in na uporabo snovi, ki jih zdaj poznamo kot antibiotike in ki povzročajo te nasprotujoče si pojave, za zdravljenje infekcijskih bolezni. Pasteur se ni podrobno zanimal za čiste kulture, katerih važnost za pravilno razumevanje vzrokov in za zdravljenje infekcijskih bolezni je kmalu spoznal. Njegova klasična ugotovitev, da bi bilo možno uporabiti en organizem za boj proti bolezni, ki jo povzroča drug organizem, je ostala skozi mnogo let neizkoriščena. Več kot 60 let je preteklo, predno so to ugotovitev polno izkoristili.

Končno smo spoznali, da lahko v mešani kulturi en organizem uničuje vpliva na drugega. Temu je sledilo izoliranje določenih kemičnih sestavin, ki jih proizvaja en organizem in ki preprečuje rast drugih organizmov. Te sestavine so postale znane kot antibiotiki. To odkritje je vodilo do čudovitega napredka v kemoterapiji.

Boljše poznanje zapletenih medsebojnih odnosov med raznimi mikroorganizmi je zelo izpopolnilo mikrobiološke pojme in praktičen boj proti boleznim, za katerega so položili temelje Pasteur, Koch in Kitasato. Praktična uporaba mikrobioloških reakcij je naravnost zrevolucionirala zdravniško vedo in mikrobiologija je postala nenadoma tako važna, kot se ni prej nikomur niti sanjalo.

Beseda „antibiotik“ je dobila svoj sedanjí pomen leta 1942 in pomeni zdaj vse proizvode mikroorganizmov, ki uničujejo ali preprečujejo rast drugih mikroorganizmov. Od leta 1939 dalje so iz bakterijskih, glivičnih in aktinomicetnih (posebna skupina bakterijskih organizmov) kultur naglo izolirali druga za drugo nov sestavine s protimikrobnimi lastnostmi. Oddvojitve gramicidina in tyricidina (kemični sestavini z določenimi protimikrobnimi lastnostmi) je sledila leta 1940 ponovna izolacija penicilina, v letih 1940—1943 izolacija aktinomicina in streptomicina ter mnogih novih sestavin.

(Nadaljevanje sledi)

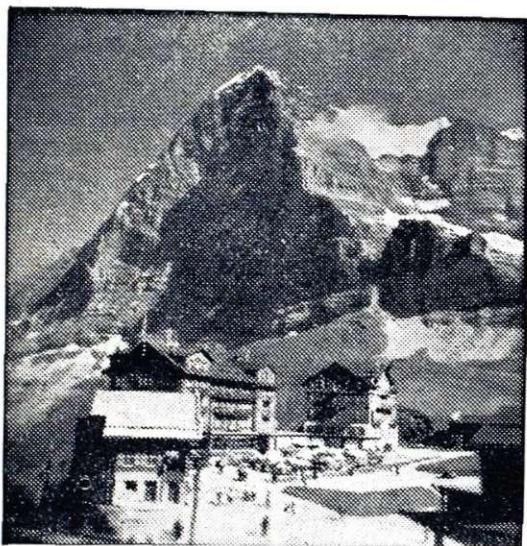
tifusu in malariji. Bolezni, ki so še pred 50 leti terjale nešteto žrtev, so zdaj že skoraj premagane, zlasti v civiliziranih deželah.

**2) Znanost pa se ni zadovoljila samo z borbo proti epidemičnim boleznim, temveč ji je uspelo, da je iznašla številna protisredstva za različne klice, kot je n. pr. znani penicilin in številna, danes še manj znana, toda že uporabna sredstva, ki prav tako, kot serumí uspešno uničujejo bolezenske organizme v človeškem telesu.

Krušic Janez:

ODPRAVA ALPINISTIČNEGA ODSEKA JESENICE V ŠVICARSKE GORE

Spet se je zazorilo krasno jutro. Kljub okrepčujočemu počitku nam je ostalo nekaj napora prejšnjih dni v kosteh. Ker nismo imeli posebnih načrtov se nam ni mudilo iz spalnih vreč. Le Stane je tlačil svojo šaro v oprtnik, ker se mu je mudilo na jutranji vlak in domov. Službena dolžnost! Žal nam je bilo dobrega tovariša, ki se je moral sredi načrtov in dejanj vrniti. Peter se mu je udingal kot nosač.

**Eiger (3974 m) v Bernskih Alpah
od Kleine Scheidegga**

Precej kasno smo odšli na ogled Zermatskih zanimivosti. V alpinskem muzeju smo videli najrazličnejšo primitivno opremo s katero so klasični alpinisti osvajali gore. Imena slavnih mož Whymperja, Tindala, Reya, bratov Schmidov in drugih so se vrstila na lističih pod razstrganimi vrvmi, kosi oblek, čevljev, cepinov itd. Koliko zmag, koliko tragedij... Še globlji vtis napravi na obiskovalca pokopališče. Skoro ne bi verjeli, da so te silne krasne gore, ki so nas obkrožale lahko tako krute, da so uničile že toliko življenj. Imena gornikov vseh narodnosti se vrstijo na spomenikih. Mnogo preveč jih je. Kar nekam zamišljeni smo se vračali skozi pisani direndaj. Celo temperamentni italijanski godbeniki, ki so igrali v hotelskem parku nas niso mogli popolnoma razvedriti. Zapustili smo modno revijo, ki se je razkazovala po glavni cesti in odšli nazaj v naš »glavni stan«. Na večer smo vsi razen Jakca, ki je imel še preveč motivov v okolici, težko obloženi prtili vkreber ob Zmuttskem potoku in ledeniku proti Schönbüchl koči. V severnem in zapadnem ostenu Matterhorna in Dent d'Herensa se je v zahajajočem soncu iskril čisti led.

Z Jankom sva spoznala, da bi bil nameravani vzpon v teh stenah v takih prilikah skrajno tvegan. Ob Arbem potoku, kjer je bila pripravna jasa, smo postavili oba šotora. Zaplapolal je ogenj, ki nam je uresničili dolinske sanje o potepuškem, svobodnem potikanju po gorah. Tako primitivno, brez udobnih koč in hotelov ter žičnic so osvajali prvi alpinisti neznane gore. Ogenj je umiral in ugasnil...

S precejšnjim hruščem so naju z Jankom zbudili prebivalci sosednega šotora. Odgrnil sem vhod — bil je že svetel dan. Oj zaspanci! Poskrili smo šotore pod škrljaste plošče in se okrog sedme ure spravili na turo. Zebko in Slavko na Obergabelhorn (4073 m) po Arben grebenu, mi s Petrom in Jankom pa smo mahnili proti Dent Blanchu. Sirote! Ni nas še izužilo, da se v Centralnih Alpah za dolge ture vstaja zjutraj ob dveh. Da ta stara praksa ni zgrešena, smo se prepričali, ko smo v največji sončni pripeki prtili v strm nad Schönbüchl koč. Načrt za vzpon na Dent Blanche smo za danes že opustili. Zadovoljni bomo, če nam uspe, da dosežemo bližnji Pte de Zinal (3791 m). Vse pogostoje smo se ustavljali in nacejali s snežnico. S Petrom sva nazadnje zlezla še na silno krušljiv in strm greben, ki nama je vzel precej časa. Na sedelcu (3209 m), kjer naju je čakal Janko, mi je bilo današnjih »podvigov« dovolj. Poslovil sem se od tovarišev, ki sta kljub ubijajoči vročini nadaljevala vzpon in se vrnil nazaj. Počitek v gorah je eno izmed najlepših poglavij v življenju planinca« je dejal dr. Kugy. Ta dan sem se z njim popolnoma strinjal. Polegal sem ob šumljajočem potočku in strmel po mogočnem Matterhornu ter prisluškoval treskanju ledenih bolvanov, ki so se rušili v severni steni Dent d'Herensa. Kako mogočna in obenem grozna je pesem gora. Na večer so se tovariši vrnili. Veselil sem se z njimi njihovega današnjega uspeha, saj so izvedli vzpon na Obergabelhorn in Pte de Zinal. V taborišču je kmalu vse utihnilo.

Ker sem bil mnogo bolj spočit od tovarišev mi ni bilo težko zmetati še Jankota in Petra ob eni zjutraj iz ležišč. Cilj naše trojke je bil danes oddaljeni Dent Blanche. Tokrat pa zares. Sivina ki je delno zatirala zvezdnato nebo, nam je obetala poslabšanje vremena. Molče smo obirali pot proti višje ležeči koči, ki je čumela še v globokem snu. Prešli smo na sesutine ob Schönbüchl ledeniku in nato preko srmali na gornjo ploščad ledenika samega.

Duškali in pozajtrkovali smo ob veliki delno zavetni skali in čakali jutra. Šele takrat smo prečkali ledenik, v

katerem so se črtale zahrbtnje razpoke. Iz strmega plaznega stožca z globokimi drčami smo prešli v krušljivo vzhodno steno Wandflucha. Plezanje nam ni nudilo posebnih težkoč pa tudi ne užtkov. Na sedlu od koder se začne južni greben Dent Blancha smo se šele utegnili razgledovati. Vsepovsod neznane gore, ki so vabile in s svojimi strmimi stenami odbijale obenem. Tako majhni smo bili kot muhe enodnevne v večnih gorah. Nadaljevali smo vzpon po zelo izpostavljenem in težkem grebenu, kjer so se težkoče kar vrstile in podžigale našo borbenost. Komaj smo se izmotali iz ledene vesine, smo bili že pred navpičnim granitnim stolpom ali na ostri grebenski rezi. Svetel, kovinast križ na plati nas je opomnil, da je tam omahnil v smrt neznani gornik, ki je prav tako ljubil gore kot mi. Ure so hitele nezadržno, toda neskončno dolgega grebena ni hotelo biti konec. Obirali smo stolpe zdaj na vzhodni, zdaj na zapadni strani. Včasih se nam je pokazal vrh zelo blizu, toda pozneje se je še bolj oddaljil. Doumeli smo zakaj sta se se pred leti vrnila brez zmage iz tega grebena Modec in Režek. Končno je bila naša volja nagrajena z uspehom. Dosegli smo vrh Dent Blancha (4364 m). Res veliko storitev so opravili Gardiner, Peter in Hans Knubel, ko so leta 1876 prvič povzpeli po tem grebenu na vrh. Počivali smo in opazovali nove rajde gora, katerih so se že začele oprijemati cunjaste megle. Poslabšanje vremena! Vračali smo se po istem grebenu. Sestop je bil še težji od vzpona — zato smo postali previdnejši. V jutranjih urah tako mirne stene so sedaj kar oživele. Vsepovsod je treskalo kamenje in led. Taleča snežnica je tvorila pravcate slapove. Gore so grozile, kajti prevzeli smo se od uspeha. Bili smo sredi njihovih sil. Tako malo je bilo treba, le nekaj skal, kos ledu ali snežni plaz pa bi ugasnili kot brleče svetilke. Toda gore so nam bile prizanesljive. Vrnili smo se skromnejši. Blizu koč smo preplašili družino prijaznih sviscev, da so se piskajoč umaknili v svoje škrljaste sklade. V taborišču smo pobrali preostalo opremo, katero sta pustila tovariša in odšli v dolino. Poslavljalimo se od Waliških gora.

V naši bajti nad Zermattom sta nam tovariša pripovedovala o njunem vzponu na Spodnji Gabelhorn (3391 m), Jakec pa o svojih podvigih na fotoграфskem polju. Naslednji in zadnji dan Waliških gora je bil namenjen le počitku, urejevanju opreme, pisanju in prodajanju »zija« ob izložbah in stojnicah Zermatta. Jakec se je odpeljal že zjutraj do Interlackna, ker mu je tu že zmanjkalo »motivov«.

Z ogromnimi oprtniki, ki so se prav malo skrčili, smo naslednje jutro tiščali v male vagone zermattske železnice. Zadnji pogledi so veljali razoranim obličjem naših novih znancev Monte Rosi, Breithornu in Matterhornu, katerih najbrže ne bomo videli tako kmalu. Vlak je divjal po skalnih soteskah, strmih pobočjih in neštetih predorih skozi slikovite pokrajine ob Thunskem jezeru vse do Interlackna. Komaj smo imeli čas, da smo prebasali na ozkotirno železnico, ki nas bo privedla v osrčje Bernskih Alp. Iz Lauterbrunnena je vožnja z zobčasto železnico, ki se pne v silno strmino, pravi užitek. Nič čudnega, da so bili vlaki prenapolnjeni s petičnimi izletniki. Jungfrauska železnica uživa upravičeno svetovni sloves. Vreme se je v Bernskih Alpah kar vidno slabšalo. Jungfrau se je sramežljivo zastirala z meglo pred našimi radovednimi pogledi. Le od časa do časa smo skozi raztrgane koprene opazili dele njenih ledenih pobočij. Strahovito pa so rohneli preko strmih serakov ledeni plazovi, da nas je celo v varni daljavi kar mrzilo.

Na postaji Kleine Scheidegg se je sredi popoldneva naša vožnja končala. Sila slovesno nas je sprejel naš večni popotnik Jakec, ki je že od jutru tu v gosteh. Dosti ni bilo pokazati: velik hotel, postaja, par manjših hiš, namesto Eigerja, Möncha in Jungfraue, pa meglo — in konec. Za zavetnim gričkom smo kar na hitro postavili naše šotore. Za prenočišče smo bili preskrbljeni. Ob tabornem ognju smo nato obujali spomine preteklih dni v sončnih robah.

Jutro nas je presenetilo. Vreme se je proti pričakovanju zelo izboljšalo. Toda bili smo pozni za resnejše podvige. Vsi (razen Jakca) smo mahnilli proti Mönchu, ki je kazal v zgornjem delu kaj malo prijazen obraz. Preko razdrapanih pečevij smo prišli do Goggi koč (2798 m), ki je bila odprta, a neoskrbovana. Čudili smo se popolni opremi v koči, ki je prepuščena izključno pošteni obiskovalcev. Cenik na steni nas je poučil koliko stane prenočnina, poraba drv, razglednic itd. Za nami so prišli domači planinci iz Grindelwalda, s katerimi smo dolgo kramljali o gorah in gornikih. Zanimalo nas je ali imajo v neoskrbovani koči kaj primanjkljaja na inventarju, kar so odločno zanikali. Kolikšna poštenost! Nehote sem se spomnil Planinskega društva Radovljica, ki je v prejšnjem letu dalo na vrhu Stola ob požgani Prešernovi koči hranilnik in škatlo z razglednicami. Po izjavi lovca v tem revirju se je še celo nekaj denarja nabralo v hranilnik — nato pa je izginilo vse skupaj...

O nadaljevanju ture po poledenelih grebenih ni bilo misliti. Zato smo se vrnili po isti poti nazaj v taborišče. Eigerjeva stena je bila sedaj pred nami kot na dlani. To je torej tisti zadnji največji problem, ki je bil rešen šele l. 1938 po znanih alpinistih Heckmaierju, Kaspereku, Harrerju in Wörgu. Pred zmagovalci pa je ugasnilo v steni 9 mladih življenj. V tej steni so se odigravale največje tragedije in

večdnevne borbe za življenje in smrt z zmago poslednje... Tam na drugem snežišču sta zmrznila Sedelmayer in Mehringer spodaj na levo od Hinterstoisserjeve prečke pa je par metrov nad glavami reševalcev omahnil v smrt s popolnoma zmrzlimi rokami Toni Kurz. Koliko življenjske sile je moralo biti v njem, da se je boril s snežnim metežem v steni še ves dan in vso noč, torej več kot kot ostali trije tovariši, ki so ugasnili že prve dni.

Sestopili smo po isti smeri nazaj na Kleine Scheidegg, kjer so kljub neposredni bližini gora pravi alpinisti — bele vrane. Vsi letoviščarji so v modrih oblekah pripravljeni le za ples, pitje in lenarjenje.

Podrli smo šotore in se popoldne odpeljali tik pod severno steno Eigerja preko Grindelwalda v Interlacken. Iz mesta ob Brinzer jezeru smo na Camping prostoru našli mesto za naše šotore. Zvečer se nam je zelo prilegla

Pogled od koč Wengeralp (1877 m) na vrhova Eigerja in Möncha

Tudi letos komaj mesec dni pred našim obiskom je stena Eigerja uničila življenje dvema Avstrijcema. In vendar alpinisti še vedno posejajo prav te najbolj tvegane smeri.

Sredi noči smo prtili vsi razen Jakca proti postaji Eigergletscher nad katero se vzpenja zapadna stena Eigerja (3974 m) — naš današnji cilj. 1500 m visoka črna stena nam kljub strmim pragovom in platem ni nudila posebnih težkoč. Že sredi dopoldneva smo si na vrhu krepko stisnili roke. Zadnja storitev naše letošnje odprave v Švici. Brskali smo pa stari vpisni knjigi, ki sameva na vrhu že pol stoletja, v kateri smo našli komaj prostora za prve slovenske podpise na tej gori.

kopel v toplih božajočih valovih jezera. Naslednji dan smo se preko Luzerna in Züricha vračali iz lepe a silno drage Švice nazaj proti domovini.

Res, za mnoga nepozabna doživetja bogatejši smo se vrnili iz Waliških in Bernskih Alp. Ko pa je vlak prihrpel iz tujine skozi karavanški predor smo se zazrli v naše večno lepe maruljske gore, za katerimi je pravkar tonilo zahajajoče sonce. Veseli do prešernosti smo jih vriskajoč pozdravljali, kot stare, dobre znance in zdelo se nam je, da se nismo videli z njimi že tako dolgo, dolgo...

IZ ŽIVALSKEGA SVETA

STE ŽE VEDELI, DA...

...so med vsemi živalmi samo tri, ki se pri teku istočasno dotaknejo tal z obema prednjima nogama? To so zajec, šakal in šetah, vrsta indijskega leoparda.

...ne samo pes, temveč tudi žirafa izraža svoje razpoloženje in občutke z mahanjem z repom?

...jež, ko se kreta naokoli neprestano cedi iz svojega gobčka slino? Na ta način pušča za seboj sled, po kateri se nezmotljivo spet vrne v svoje gnezdo.

...sloni-samci nimajo smisla za dresuro? V vseh cirkusih na svetu so dresirani debelokožci samo — samice.

...je oko enega samega majskega hrošča sestavljeno iz približno 15.000 posameznih organov vida? Vsako od teh oces pa je sposobno sprejemati samo svetlobne žarke, ki padajo paralelno z njegovo osjo.

...se pes pri spanju zato zvije v klopčič, ker le tako najuspešnejše varuje svoj najobčutljivejši del telesa, namreč smrček?

JAVORNIŠKI TELOVADCI NA NOVI POTI

V prvih povojnih letih so telovadci, vključeni v telesno vzgojno društvo preživljali kritične čase in njihovo delo ni v zadostni meri rodilo zaželenih uspehov. Skozi vsa leta so stremeli za tem, da bi prosti in telovadnici napolnili z mladimi pionirji, mladinci in člani, ki bi z vsestransko vadbo na orodju ali v gimnastiki krepili svoja telesa.

Sredi meseca januarja je imel redni letni občni zbor TVD »Partizan« in ob tej priliki pregledal opravljeno delo v preteklem letu in sprejel vrsto zaključkov in smernic za bodoče delo. Novo izvoljena društvena uprava se je z vso vnemo lotila dela, da začne uresničevati sklepe letne skupščine, ki niso ravno majhni.

Prva in najbolj važna naloga je, da oskrbi vadbeni kader in se v telovadnico pridobi čimveč mladincev in pionirjev. Obnoviti je treba tudi telovadno vrsto članic, ki je pred leti obstajala in prenehala z delom. Kljub temu, da so člani novo izvoljenega upravnega odbora na delu komaj mesec dni, moramo povedati, da so dosegli zavirljive uspehe. Danes že obstojajo štirje pionirski odredi in oddelek cicibanov, kar pomeni rekordno število telovadečih mladine, od kar obstoja in se razvija sportno življenje na Javorniku. Uredili so telovadno vrsto članic, v kateri uspešno vadi 13 članic in telovadno vrsto članov, v kateri se uri in vežba 16 članov.

V svoje vrste so vključili tudi pionirje in cicibane otroškega vrtca na Kor. Beli. To je vsekakor velikega pomena, saj do zdaj pionirjem in cicibanom v otroškem vrtcu niso v zadostni meri nudili možnosti za telesni razvoj.

Kot ena izmed dobrih oblik dela v telovadnem društvu »Partizan« na Ja-

vorniku je tudi ustanovitev plesno-vzgojne šole, ki je zelo dobro obiskana. Obiskovalci te šole pa so se množično vključili v telovadne vrste TVD »Partizan« na Javorniku.

Razgibano življenje in vedno večji dotok mladih ljudi v telovadnico narekuje članom društvene uprave vedno nove naloge. Sklenili so, da bodo or-

ganizirali velik društveni nastop vseh telovadnih vrst, za katerega vlada med članstvom že danes veliko zanimanje. V ta namen so posamezni oddelki že pripravili potrebne programe vaj, s katerimi se bodo predstavili prebivalstvu na njihovem prvem telovadnem nastopu v mesecu maju.

Edo Žagar

Delo in naloge Planinskega društva Jesenice

Številni člani PD Jesenice so se pred dobrim mesecem sestali na letnem občnem zboru. Iz poročila predsednika in ostalih članov je bilo mogoče ugotoviti, da je bilo le malo delovnih odbornikov. Eni so bili preobremenjeni z drugimi nalogami, drugi pa so se premalo zavedali svojih nalog kot voljeni funkcionarji društva.

Kljub mnogim slabostim, ki se porajajo povsod, kjer se karkoli dela, pa je iz poročil in številnih bilance razvidno, da je bilo mnogo opravljenega dela, ki ga moramo ceniti še posebej zato, ker je bilo izvršeno pri malem številu odbornikov.

Nekaj dni po občnem zboru sta se sestala na skupni seji stari in novi upravni odbor PD. V dobrem medsebojnem razumevanju so bila obravnavana vsa važnejša vprašanja društva. Naloge niso majhne in uspešno izvrševanje nalog je težavno. Tega se v polni meri zaveda novoizvoljeni UO, zato je podelil nekaterim zaslužnim in dolgoletnim funkcionarjem PD skromna darila v znak priznanja.

Odbora sta prišla skupno do zaključka, da je bila največja napaka prejšnjega odbora v tem, ker ni ob prvih resnejših znakih popuščanja gotovih odbornikov sklical izredni občni zbor. Gotovo bi bilo pravočasno mogoče odbor izpopolniti z delovnimi člani, ki bi omogočili splošen napredek

društva, tako so pa s težavo reševali predvsem le nujna gospodarska vprašanja.

Letos stojijo pred PD Jesenice zopet velike naloge in s časom bodo nastajale vedno nove. Poleg Erjavčeve in Tičarjeve koč na Vršiču, ki so stare in zato potrebne stalne skrbi, je nujno še opremiti koč pri izviri Soče in koč pod Špičko. Stalna skrb društva je in morajo biti naše lepe Karavanke. Dokler ne bo rešeno obmejno vprašanje, se bomo morali zadovoljiti z opremljenimi prostori v pastirski koči na Rožci. Vstrajno pa bo treba misliti na novogradnjo v tem delu Karavank.

Najnужnejše potrebe opreme zahtevajo najmanj milijonsko vsoto denarja in mnogo požrtvovalnega prostovoljnega dela. Zavedamo se težkih nalog in se ne strinjamo z raznimi neodgovornimi pisci člankov v dnevnem časopisju o letošnjem občnem zboru. Kljub vsemu pa smo prepričani, da bo postalo članstvo PD Jesenice enotna družina požrtvovalnih planincev, ki bodo sposobni premagati tudi največje težave. Zato se povežite s poverjeniki PD v Vašem obratu in preko njega boste vedno na tekočem o namerah in željah Upravnega odbora, ki bo tudi vedno pričakoval in upošteval vaše pobude in kritiko.

PD Jesenice
Upravni odbor

KULTURA IN PROSVETA

Kako je pri jeseniški železarski godbi

Godbeniki železarske godbe DPD »Svobode« Jesenice so zborovali in pregledovali uspehe, neuspehe in tudi vzroke, zakaj ni bilo takih uspehov, kot bi jih pihalni orkester v železarskem revirju Jesenic moral imeti. Pihalni orkester je po številu eden najmočnejših v Sloveniji, vsaj šteje 52 godbenikov, poleg tega pa vzgaja še v svoji glasbeni šoli 32 mladincev, ki bodo v doglednem času godbene vrste še bolj pomladili.

Ugotovilo se je iz poročil, da je bilo delovanje godbe tekom leta vsestransko precej obsežno. Sodelovala je na prireditvah in slavnostih vseh organizacij in društev v raznih zasedbah in oblikah širom okraja in beleži 47 raznih večjih nastopov. Premalo pa je bilo koncertov na Jesenicah in podeželju, s čemer godbeniki niso bili

zadovoljni. Po precej obširni diskusiji se je ugotovilo, da je godba prepuščena sama sebi, da se za njeno delovanje nihče ne meni in ne zanima za njene težnje, še manj pa se ji nudi pomoči za izvedbo svojih nalog kakor tudi zelo potrebne moralne podpore. Največkrat je tako, da se godbo vidi samo takrat, ko se jo rabi, vse drugo pa ni važno. Sklenilo se je, da naj novi odbor prikaže vsem predstavnikom jeseniškega delavstva in mestnemu in okrajnemu ljudskemu odboru, kako važne naloge vrši ravno godba na kulturnem polju v vseh ozirom za delovno ljudstvo tako, da se vzbudi pozornost in razumevanje v taki obliki kot ga uživajo druge godbe v svojih industrijskih in rudarskih centrih.

Zgodovina razvoja godbe nam kaže,

da je godba kakor n. pr. gasilstvo tesno povezano z razvojem same industrije. Kmalu po ustanovitvi naše Železarne, to je v Bohinju, je delavstvo začutilo potrebo, da ustanovi lastno godbo, ki jim bo v razvedrilo, za merilo kulturnega napredka kakor tudi predstavnik delovnega kolektiva in podjetja pred javnostjo doma in v svetu. Isti pojav je prav v vseh industrijskih in rudarskih centrih. Takratni delavci so žrtvovali svoje prispevke za ustanovitev godbe, nabavo instrumentov in jo vseskozi vzdrževali.

Godba se do danes vzdržuje iz lastnih sredstev, razen nabave krojev, katere smo dobili iz zato določenih fondov. Največji doprinos za obstoj in delovanje godbe imajo delavci podpor- ni člani godbe, ki s svoje članarino

omogočajo kriti najnujnejše stroške vzdrževanja, ki so za godbo visoki. S te strani je potrebno pripomniti, da je prav iz tega razloga premalo zanimanja. V vseh, tudi manjših podjetjih, kjer imajo godbo na pihala, smatrajo, da je godba kot kulturna sekcija v najtesnejši povezavi z delavstvom in kolektivom. Zato obračajo na godbe več pozornosti, so ponosni nanje in jih znajo uveljavljati. V takih kolektivih je, kar je tudi pravilno vsak delavec in uslužbenec že od svojega vstopa tudi podporni član godbe, s čemer je zagotovljeno vsestransko uspešno delovanje godbe.

Prav pihalni orkester je tako imenovana glasba, ki živi tesno z narodom. Spremlja ga skozi celo življenje, kot otrok se ji približa in jo spremlja daleč po cestah, delovnim množicam igra v zabavo in razvedrilo s svojimi koncertnimi komadi, ob njenih zvokih se tudi veselo zasuče v dvoranah ali celo kar na tratah. Ljudstvo spremlja pri vseh manifestacijah, izletih in paradah na proslavah. Zaslužne delavce in svojce pa spremi na njihovi zadnji poti do groba. Tak pomen ima godba na pihala v industrijskih krajih in se tega nekateri merodajni činitelji ne zavedajo v polni meri.

Na svojem občnem zboru se godbeniki sprejeli več sklepov z upanjem, da bodo našli razumevanje povsod, kjerkoli bo treba, s čemer bo omogočeno izvesti več koncertov na Jesenicah, posebno pa v okolici, — kjer prebiva večji del našega delavstva.

Volja in disciplina godbenikov jeseniške železarske godbe je taka, da bo premostila tudi vse zapreke, samo, da izpolni vse zadane naloge v zadovoljstvo delovnega ljudstva železarskih Jesenic in vsega radovljiškega okraja.

Godbeniki.

DPD „Svoboda“ na Jesenicah je organiziralo dramski tečaj okrajnega merila, ki so ga posečali tri mesece številni tečajniki iz amaterskih odrov vsega okraja. Poleg domačih predavateljev so predavali tudi predavatelji iz Ljubljane. 11. aprila je bila prva javna produkcija igralcev-tečajnikov v Mestnem gledališču na Jesenicah, na sliki pa vidimo tečajnike na uri dramske igre. Tečaj se bo prihodnjo sezono nadaljeval.

Kakor vedno je tudi letos pust minil z običajnimi prireditvami in navadami. Posebno lepo je uspela mladinska maškarada v Fizkulturnem domu, o kateri žal nimamo nobene fotografije. Kakor običajno pa so za pustno senzacijo poskrbeli Hruščani, ki so se pripeljali na lepi ladji „Golica“ z vsemi mornarji in celo z godbo na njenem krovu, kakor vidimo na sliki.

PAZI . . . Pod bremenom preži SMRT!

Mat in dete v luči biološke odvisnosti

Vsi živa bitja posedujejo dva osnovna nagona ali instinkta, nagon za samoohranitev (za ohranitev lastnega življenja) in nagon za ohranitev vrste (za ploditev). To velja tudi za človeka. Iz nagona samoohranitve izvirajo vsi postopki za nabavo hrane, od najprimitivnejšega nabiranja hrane in lova, preko ropanja in vojn do manualnega (ročnega) in intelektualnega (umskega) dela. Iz nagona za ohranitev vrste pa izvira spolni nagon, ljubezen in želja žene po otroku. V naslednjih vrstah naj si na kratko ogledamo ta poslednji pojav pri žedah.

Za izvršitev namena nagona je priroda vsakemu poedincu zagotovila posebne organe, med katerimi igrajo zelo pomembno vlogo hormoni. Hormoni so posebne kemične sestavine, ki delujejo in vplivajo na živi organizem že v majhnih količinah in jih proizvajajo in izločajo v telesu na odrejenih mestih za to določeni organi. Hormoni (poznamo več vrst hormonov, kot hormoni, ki pospešujejo rast telesa, hormoni, potrebni za rast las itd.), ki služijo ohranitvi vrste, začnejo izvrševati svojo nalogo že pri pretvarjanju otroka v dekle. V jajčnikih, ki v otroški dobi zelo počasi rasejo, začnejo pod vplivom hormonov hipofize, to je pomembne žleze, ki se nahaja v glavi, hitreje dozorevati ženske plodilne celice, jajčeca. V času tega dozorevanja se ustvarja hormon, imenujemo ga estradiol ali estron, ki deluje na vse telo otroka in povzroča vse tiste spremembe, ki jih zapažamo pri deklicah od 11 do 14 leta starosti: hitrejša rast, rast prsi in dlačic na posameznih delih telesa, povečanje širine bokov in običajno povečanje količine masti pod kožo. Ta hormon tudi pospeši rast maternice, ki bo pozneje

služila kot zibelka otroku. Dozorevanje jajčec v tej dobi se vrši v enakih razdobjih približno osemindvajset dni. V vsakem od teh razdobji dozori po eno jajčece, ki svobodno preide iz jajčnikov in potuje skozi jajcevod proti maternici, da bi se na tej poti sestalo s semensko celico (semenčico moškega) in se oplodilo. Mesto v jajčnikih, kjer je jajčece dozorelo in jajčnike zapustilo, začne takoj po odhodu jajčeca ustvarjati in izločati novi hormon imenovan progesteron, ki vpliva na maternico in njeno sluznico, da nabrekne, se omehča in napolni s krvjo, ker le tako more sprejeti in hraniti jajčece. To mesto v jajčnikih zaradi njegove barve imenujemo rumeno telo, ki raste okoli 8 dni, nato pa začne propadati in količina njegovih hormonov v telesu žene se zmanjša. Maternica, ki je bila pod vplivom tega hormona nabrekla in polna krvi, zdaj ob pomanjkanju tega hormona izloči notranji sloj s krvavitvijo, ki traja 2 do 5 dni. Hormon progesteron je obenem zaustavil dozorevanje nadaljnjih jajčec in šele ko progesterona ni več dovolj, začne dozorevati drugo jajčece. Za dozorevanje je potrebno okoli 14 dni in, v tem času se ponovno ustvarja večja količina hormona estrona, pod katerega vplivom se sluznica maternice obnovi in, ko jajčece dozori in izstopi iz jajčnikov, se ponovno ustvari novo rumeno telo za proizvajanje progesterona, da sluznica maternice spet nabrekne, se napolni s krvjo in pričakuje jajčece itd. Proces se, kakor vidimo, ponavlja: okoli 14 dni je treba za dozorevanje jajčeca, okoli 8 dni raste in prav toliko časa propada rumeno telo, sluznica se izloča s krvavitvijo in ponovno raste.

S prehajanjem večjih količin hormona estrona in progesterona v kri,

se spreminja aosedanje hormonsko ravnotežje, kar vpliva na celoten organizem in nič manj na duševnost dosedanjega otroka. Nastopi doba, ki jo imenujemo puberteta in jo karakterizirajo nestalnost občutij in nazorov, silna občutljivost in vznemirljivost, nagle spremembe razpoloženja, spremljane včasih s trmoglavostjo in odporom, dokler počasi periodično vplivanje teh hormonov ne postane stalno in dekle preide v duševno in telesno zrelost. Iz spolnega nagona, ki se pod vplivom estrona vzbudi ali poveča, vzraste tudi želja po lepem oblačenju in vedenju ter vsi številni postopki mladega dekleta, s končno težnjo po osvojitvi moškega, ki naj bi bil oče njenemu otroku.

Jajčece dozoreva, po tem kot smo opisali, v sredini časovnega razdobja med obema krvavitvama in je to obenem tudi najpovoljnejši čas za oploditev. Tudi oploditev je močno regulirana s hormoni in njihovimi vplivi na celoten organizem. Samo jajčece izloča v tekočini, ki ga nosi proti maternici, izredno majhne količine posebnih hormonov, ki imajo nalogo, da privlačijo semenske celice, če so v bližini. Če se to zgodi, ena semenska celica prodre v jajčece in njeno jedro se spoji in zmeša z jedrom jajčeca. S tem je šele jajčecu omogočen nadaljnji razvoj in šele sedaj je jajčece, spojeno s semensko celico, tudi zametek otroka. Tako oplojeno jajčece se istočasno tudi spremeni. Ne privlači več semenskih celic, temveč jih celo odbija in nobena več ne more prodreti vanj. Nato jajčece potuje v samo notranjost maternice, se na tej poti že začenja razvijati in se kočno prilepi v mehko in krvi polno sluznico maternice. (Se nadaljuje)

Zakaj?

Zakaj je »on« slabe volje? Ker tvoj obraz že na vse zgodaj obeta »slabo vreme«!

Zakaj ti »on« ne pove, kje je danes bil in kaj je delal? Ker ve, da ga ti nikoli ne poslušaj!

Zakaj gre »on« toliko z doma? Ker svoje prijatelje nikoli ne sme pripeljati domov!

Zakaj gre »on« tako nerad s teboj na sprehod? Ker ti, namesto da bi ga spremljala, zmerom hočeš sanjariti samo mimo izložb!

Zakaj je »on« doma tako molčeč? Ker ga ti nikoli ne pustiš do besede!

Zakaj ima »on« tako malo potrpljenja s tvojimi »majhnimi« slabostmi? Ker tudi ti z njegovimi »velikimi« slabostmi nimaš potrpljenja!

Zakaj »on« sanja vpricho tebe o drugih ženskah? Pomiri se, to dela samo zato, ker z njimi ni poročen!

Nasveti

Madeži od kakava ponavadi niti pri pranju z milom in prekuhavanjem ne gredo radi s perila. Če pa s kakavom polito perilo takoj po nesreči sperete z veliko mrzle vode, bodo madeži takoj izginili.

Vsak ima rad cvetlice in dobra gospodinja nikoli ne pozabi, ne samo v spalnicah in drugih prostorih, temveč zlasti v dnevnih prostorih in kuhinji namesti tudi nekaj cvetic. Vaze s cveticami pa nikoli ne smete postaviti na topel kraj, niti na radio. Da preprečimo neprijetno zasmrajenost vode, jo konzerviramo z nekaj drobci lesnega oglja ali hipermangana. Tudi če cvetlice pri pecljih vsak dan odrežemo za kak centimeter, bomo deloma preprečili gnitje, predvsem pa bodo cvetlice ostale dlje časa sveže, ker se prerez, po katerem cvetlica črpa snovi, rad zamaši. Zato naj bodo prirezi čim večji in ne pravokotno na pecelj, temveč pošrani, kar velja predvsem za grmičasto cvetje.

Križanka

POSETNIČE

PAVEL ŽEČK
ŽIROVNICA

Tovariš je zaposlen v žebeljarni kot...?

KAPNIK MIRAN - MIČO
MOJSTRANA

V katerem obratu in kakšen poklic ima tovariš?

SILVA GNOV
DOROTEJA MOTNIK

V katerem oddelku glavne pisarne sta zaposleni tovarišici?

1	R	O	2	P	3	4	T	5	V	6	7	K	8	9
A	X	10	O	R	X	11	N	O	X	12	A			
13	B	A	X	15	O	16	A	K	X	17	E	P		
18	O	T	19	X	20	S	E	N	X	21	L	O	R	
22	V	E	R	23	X	S	X	24	M	I	L	E		
25	E	L	O	K	V	E	N	T	E	N	X	Z		
26	D	A	N	A	X	N	X	27	T	A	28	S	E	
29	O	N	A	X	30	R	I	M	X	32	A	S	I	N
33	A	X	34	M	U	C	E	35	X	36	T	L	T	
A	X	37	V	E	T	E	R	A	38	X	39	O	A	
40	41	R	T	A	X	42	D	A	43	X	T			
44	O	G	E	R	X	45	X	46	D	C	47	I		
48	V	A	L	X	49	O	S	50	X	51	E	E	V	
52	V	X	53	Z	V	E	R	54	X	55	A	V	E	
56	A	J	X	O	V	S	K	57	X	A	N			

Vodoravno: 1. naš glavni direktor, 10. neumen, 11. del posode, 12. egiptansko božanstvo, 13. pritrdilnica, 15. služi vojsko, 17. žensko ogrinjalo (tujka), 18. naš obrat, 20. spanje, 21. kemični element, 22. žensko ime, 24. očistile, oprale, 25. govorljiv, besedljiv (tujka), 26. žensko ime, 27. diplomatski predstavnik, 29. osebni zaimek, 30. glavno mesto evropske države, 32. okrajšava za asinhron, 33. znak za kemično prvino, 34. domača žival, 36. trije soglasniki, prvi in tretji sta enaka, 37. star bojevnik, 39. dva različna samoglasnika, 40. domača kozmetična firma, 42. moško ime, 44. predstavnik starega naroda, 46. svetli oboževani vzgledi, 48. posledica gibanja vode, 49. konica, 51. od črke e, 52. kratica za Ivan, 53. divje živali, 55.

pozdrav Rimljanov, 56. ruski skladatelj («Pikova dama», «Evgenij Onegin»), 57. okrajšava za Anton.

Navpično: 1. srbski pisatelj — realist, rojen v Ovsištu, 2. pisemska kratica, 3. podzemni hodnik, 4. grški bog ljubezni, 5. zvest, 6. pripadnik starega indijanskega plemena, 7. podredni veznik, 8. svetli krog okoli točke, 9. predstavniki, specialno izbran (tujka), 14. vrsta dramske igre po mestu Ate-lli, 16. industrijsko mesto v Sloveniji, 17. ošiljen v klin, 19. kraljevsko pokrivalo, 21. obdelovalca zemlje, 23. pristanišče v Palestini, 24. vrtna hišica, 28. čevlarsko orodje, 30. žensko pokrivalo, 31. merilo, 34. merska enota (fon), 35. velike posode, 37. vroč, 38. upi, 41. tropska rastlina, 43. svojilni zaimek, 45. novica, obvestilo (na-

robe), 47. nasprotno od desne, 49. srbohrv. kazalni zaimek, 50. kulturna rastlina, 53. kratica za našo politično organizacijo, 54. podredni veznik (na-robe).

Sestavil H. I.

REŠITEV KRIŽANKE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

Vodoravno: 1. srd, 4. mladi, 6. plavžar, 8. Pl, 9. sni, 10. ep, 12. brač, 14. umen, 16. ranim, 17. vroča, 18. vtik, 20. enak, 21. I(van) C(ankar), 22. ost, 24. TT 25. Angleži, 28. mreže, 29. Ida.

Navpično: 1. stas, 2. Ravne, 3. drži, 4. sl, 5. ia, 6. Planica, 7. remont, 8. prati, 11. pečat, 12. brv, 13. čik, 14. ure, 15. nak, 19. vsled, 22. Ogri, 23. teža, 26. NM, 27. že.

PO SVETU

Zakaj so letala tako draga?

Zakaj predstavlja letalska industrija eno najdražjih industrij, si lahko predstavljamo, če vemo, da en sam moderni težki bombnik potroši toliko goriva, da bi s tem gorivom lahko človek z avtomobilom obšel 16 krat zemeljsko oblo, da bi v tak bombnik vgrajena žica zadostovala za instalacijo 280 hiš s petimi sobami, da bi naprave za

segrevanje lahko ogrevale 120 hiš s petimi sobami in da je moč njegovih motorjev enaka moči 400 avtomobilov ali 9 lokomotiv.

TELEVIZIJA V PROIZVODNJI JEKLA

U. S. Steel Corporation je uvedlo v svoje valjarne jeklenih plošč nov način dela, zasnovanega na uporabi televizije. S pomočjo televizijske instalacije delovodja kontrolira v kakšnem stanju je izvaljano jeklo, tako, da je mogoče vse napake takoj

popraviti. Televizijska kamera je postavljena 14 metrov nad potjo, go kateri se premika še razbeljejeo jeklo, na kontrolnem mestu delovodje pa je postavljen zaklon sprejemnika. Valjarna je razsvetljena s 44 reflektorji po 500 vatov, ker je za televizijsko kamero potrebna zel ointenzivna svetloba. Nov način v proizvodnji jekla znatno vpliva na izboljšanje kvalitete, zlasti pa na zmanjšanje stroškov, ker so s tem načinom takoj odkrite vse napake in tudi odpravljeni vsi zastoji v proizvodnji.

V JANUARJU SO SE RODILI:

Megliču Janezu (martinarna) sin Marijan; Talar Rozaliji (kapitalna) hči Branka; Rozmanu Francu (elektr. del.) in Rozman Majdi (prodajni) hči Vlasta; Jonke Joži (martinarna) hči Marija; Tofu Francu (martinarna) hči Darinka; Rozmanu Vinku (žičarna) hči Marija; Ukaloviču Matu (valj. 2400) hči Tatjana; Kendu Janku (valj. 2400) hči Verica; Šimbera Danici (martinarna) sin Ivan; Jerebu Francu (Javornik I) sin Franc; Kržiču Antonu (transport) sin Anton; Klemencu Antonu (mehanična) hči Dušica; Grelju Leopoldu (varilna žica) hči Marija; Vlahek Miju (žičarna) in Vlahek Ivici (zavijalnica) sin Branko; Janu Martinu (gradbeni) hči Polonca; Cizelj Alojzu (transport) sin Franc; Uršiču Francu (martinarna) sin Ervin; Oleniku Ivanu (lužilnica) hči Vesela in Janša Stanislavu (martinarna) hči Ivanka.

Skupaj 7 dečkov in 12 deklic. Veliko sreče in zdravja!

POROČILI SO SE:

Panič Mato (elektr. peč) z Jamnik Mileno (Javornik I); Sabotin Franc (promet) s stražar Marijo (komunalni); Bregant Albin (mehanična) z Branc Anico (varil. žica); Bizjak Jakob (promet) z Rink Pavlo (žebeljarna); Svetina Pavel (promet) z Urh Rozalijo; Rozman Rudolf (plavž) z Noč Ivano; Stiper Jože (promet) z Gungel Elizabeto; Trop Tomaž (Javornik I) s Kracina Marijo; Čujež Zvonka (knjigovodstvo) z ing. Arhom Walterjem; Strajnar Sonja (OTK) s Pajer Janezom; Alibegović Muhamed (martinarna) z Zahirovič Aderijo in Por Ivan (promet) s Por Ano. — Čestitamo!

UPOKOJENI SO BILI:

Krničar Leopold (martinarna); Noč Andrej (Javornik I), Peternel Franc (Javornik II); Erzar Karel (transport); Mihelič Jakob (žič. valjarna); Tušar Janez (žič. valjarna); Vilman Alojz (komunalni); Kisovec Matevž (martinarna); Vester Anton (cevarna); Srebernjak Franc (nadzorna služba, delal kot upokojenec) in Besov Amalija (komunalni).

UMRLI SO:

Smrke Ludvik (energijski), Črv Valentin (Jav. I) in Konič Jože (gradbeni), ki se je smrtno ponesrečil. — Iskreno sožalje!

V JANUARJU SO SE RODILI:

Francu Justinu (žebeljarna) hči Dragoslava; Antoniji Dolinšek (komunal. odd.) hči Tatjana.

POROČILI SO SE:

Čuš Marijan (kamnolom) s Sever Frančiško; Gregorič Alojz (martinarna) s Krek Angelo (martinarna); Reškovec Blaž (martinarna) z Zubovič Zorico; Pajntar Vinko (Javk I) s Kikelj Marijo.

V FEBRUARJU SO SE RODILI:

Stanislavu Korenu (gradb. oddelek) sin Stanislav; Ani Lipuščekovi (predelovalni obrati) sin Albin; Francu Svetinu (odd. del. varn.) sin Franc; Joži Knafelju (Javk. I) sin Jože; Francu Noču (Javk II) hči Majda; Antonu Zupanu (mehanič. del. sin Anton; Stanislavu Legatu (mehanič. delav.) sin Zdravko; Joži Gračnerju (promet) sin Jože; Janezu Dolžanu (promet) sin Janez; Bogomirju Šornu (meh. del. Javornik) sin Igor; Pavlu Jagiču (konstr. del.) hči Francka; Antonu Tušarju (martinarna) sin Roman; Romadanu

Cordiču (Javk I) sin Irfan; Štefanu Uranu (mart.) hči Danica; Vinku Zupanu (OTK) sin Valentin; Cirilu Hvali (jeklovlek) hči Slavica; Martinu Arhu (cevarna) hči Jožica; Ivanu Kocjančiču (elektro del.) hči Marjeta; Blažu Razinganju (Javk II) hči Ljudmila; Janezu Kolmanu (Javk I) hči Jana; Albinu Dolarju (Javk I) sin Zdravko; Stanku Bricu (martinarna) hči Albina; Jožu Berčiču (valj. 2400) hči Anica;

Torej 10 deklic in 13 dečkov. Obilo zdravja in sreče!

POROČILI SO SE V FEBRUARJU:

Girardon Silvester (Javk III) s Turk Angelo; Gabršček Anton (Javk II) z Legat Terezijo; Rihtaršič Alojz (hl. valj.) s Troha Pavlo (električ. oddel.); Jeršin Anton (žičarna) z Varl Milico (žičarna); Gostič Jože (OTK) z ing. Tomaž Vero (OTK); Robič Franc (promet) z Razingar Mileno (knjigov.); Dožan Janez (promet) s Šlibar Marto; Svetina Anton (valj. 2400) s Špoljar Marijo (mezdni); Urek Bernard (hlad. valjarna) z Vilman Vido; Talar Evgen (meh. delav.) s Kadilnik Barbaro; Frelj Janez (martinarna) z Matuc Emilijo; Trupkovič Franc (Javk I) z Ajdišek razv. Jankovič Ljudmilo; Arnež Ivan (jeklovlek) z Vidmar Ivico; Ambrožič Franc (instalacija) s Košir Ivanko; Poklukar Vinko (žičarna) s Hudovernik Marijo; Pogačnik Franc (žičarna) z Arh Frančiško; Klinec Marijan (meh. delav.) z Velikonja Marijo.

Čestitamo!

UPOKOJENI SO BILI:

Mikolič Franc (žična valjarna); Rekar Anton (Javk I); Mrak Franc (Javornik I); Zelenjak Franc (žičarna); Pohar Aleš (nadzorna sl.).

UMRLA JE:

Kofol Ladislava (martinarna) — Iskreno sožalje!

Odslej bomo objavljali v vsaki številki za pretekli mesec vesti o naših sodelavcih, kot vidite zgoraj. Pri tem se obračamo na vse člane kolektiva, da vse spremembe svojega stanu kakor tudi rojstva svojih otrok takoj prijavljajo oddelku za socialno zavarovanje, ne samo zaradi točne evidence, temveč tudi v lastnem interesu, zlasti glede socialnega zavarovanja. So primeri, ko so šele po dveh letih prijavili svojo poroko, ko so prišli n. pr. po bolniški list za ženo. Taki primeri povzročajo samo nepotrebno delo in pomanjkljivo evidenco, prizadetim pa vrsto težav. Vsi člani kolektiva, zlasti pa oni, ki ne stanujejo na območju mestne občine Jesenice, naj se ravna po obstoječih in nujnih predpisih ter naj sleherni spremembo stanu ali svoje družine takoj javijo pristojnemu uradu našega podjetja. S tem bo tudi naša rubrika popolna in točna.

Miha Klinar:

Žebljaz

Oglušajoč ropot mi misli ščipa
kot žico stroj in kuje jih v žeblje;
v kovinskem ritmu mi srce utripa,
v njem tisoč pesmi razglašenih vre.

Med njimi ena le je uglašena,
a ta je trda kakor so žebli —
in trda pesem, v ognju prekaljena,
med rojstvom in med smrtjo valovi.

Žebli ti bodo zvezali tramovje,
žarelo v soncu novo bo domovje;
ob misli tej mi v srcu je svetlo.

A taki, glej, ki vzel sem jih med prste,
zabili bodo pokrov moje krste
in spremili zvesto me pod zemljo.

Delovna disciplina, strokovna usposobljenost in zavest dolžnosti,
ki jih imamo do socialistične skupnosti naj bodo tudi Tebi sredstva
za dvig proizvodnosti!

KINO »RADIO« — JESENICE

predvaja v aprilu:

13.—14. meh. psihološki film *Maklovija*.

15. ameriški film *»To je moj sin«*.

16.—18. ameriški zabavni film *»Glej tička«* z znanim komikom Redom Skeltonom.

19.—22. mehiški ljubavni film *»Solidadin šal«*.

23.—25. ameriški športni film *»Harlem zmaguje«*, film o najboljšem svetovnem košarkaškem moštvu.

26.—29. ameriški kriminalni film *»Skrivnostna cesta«*.

30.—4. V. amer. barvni film *Ivanhoe* po znanem romanu Walterja Scotta. Film je eden najrazkošnejših v zadnjih letih.

KINO »PLAVŽ«

predvaja v aprilu:

13.—14. amer. filmska drama *»Na slabem glasu«*.

15.—16. mehiški film *»Maklovija«*.

17. ameriški film *»Sanjava usta«*.

18.—20. ameriški film *»To je moj sin«*.

21.—23. ameriški film *»Žig preteklosti«*.

24.—26. znani mehiški film *»En dan življenja«*.

27.—30. mehiški zabavni film *»Can-tiflas mušketir«*.

1. V.—3. V. ameriški kriminal. film *»Skrivnostna cesta«*.

KINO »KOROŠKA BELA«

predvaja v aprilu:

16.—18. ameriški film *»To je moj sin«*.

23.—25. meh. film *»Solidadin šal«*.

30.—2. V. ameriški film *»Stari grešnik«*.

Matineje:

V kinu »Radio«: 18. aprila francoski film *»Otroški vrtec«*; 25. aprila jugoslovanski film *»Dokumenti časa«*.

V kinu »Plavž«: 18. aprila francoski film *»Slavčki v kletki«*; 25. aprila angleški film *»Beli hodniki«*.

Kino »Koroška Bela« predvaja na matinejah filme rednega programa.

Ona: Pred najino poroko si imel dovolj časa, da si me študiral.

On - advokat: Na žalost sem se zmotil. Sem sicer pravo študiral, toda kot zgloda ne pravo vzela.

*

Žena: Seveda, spet bi rad šel ven, pa si že zdaj tako pijan, da niti stati ne moreš!

Mož: Stati — up — mi sploh ni treba... V gostilni bom itak — up — sedel!

*

— Na noben način ne morem razumeti Janeža. Vse, kar zasluži, obesi svoji ženi na telo.

— Ah! Včeraj sem videl njegovo ženo na plesu. Po njeni obleki sodeč, Janež ne zasluži veliko!

*

— Ti, kdo pa je gospod, ki te je pozdravil?

— To je tretji mož prve žene mojega drugega moža.

*

K skopuški gospej pride znanka, da bi ji prodala vstopnico za neko dobrodelno prireditev.

Gospa jo seveda takoj zavrne: »Škoda, toda na noben način ne morem priti na prireditev, ker sem večer zasledena. Toda, draga moja, z duhom bom na vsak način zraven.«

Znanka pa hitro: »In kateri prostor smem rezervirati za vašega duha, po osemdeset ali šestdeset dinarjev?«

JEZIK

»Tvoj zaročenec pa res ni noben kavalir!«

»Mogoče — je pa zato zaročen s poštenim in pametnim dekletom, kar o tvojem zaročencu res ni mogoče reči!«

OSTANEK

»In ko ste poravnali vse dolgove za Vašo zapravljivo ženo, kaj Vam je sploh ostalo?«

»O, je ostalo, žena!«

OGLASI

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v železarno.

Simovič Božo — prgmet

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v železarno.

Žvan Ivanka — plavž

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v železarno.

Ilovar Filip — žič. valjarna

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v železarno.

Krničar Jože — transport

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v železarno.

Ravnik Ana — žič. valjarna

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v železarno in sindikalne članske legitimacije.

Jaklič Stanko — opekarna

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v železarno.

Grohar Peter — apnenica

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za stop v železarno in sindikalne legitimacije.

Žorko Karl — žič. valjarna

VSE BRALCE »ŽELEZARJA« PROSIMO, DA NAM OPROSTE NEPREDVIDENO ZAMUDO, KI NI NASTALA PO KRIVDI UREDNIŠTVA, TEMVEČ ZGOLJ ZARADI PREOBREMENJENOSTI IN TEHNIČNIH TEŽAV TISKARNE.

UREDNIŠTVO »ŽELEZARJA«

